SZAUNA ILLATÚ ÖBLÖK

MAGYARUL SZÓLÓ FINN VERSEK

VÁLOGATTA ÉS FORDÍTOTTA
PÉLI ÁRPÁD

SZAUNA ILLATÚ ÖBLÖK

MAGYARUL SZÓLÓ FINN VERSEK

VÁLOGATTA ÉS FORDÍTOTTA

PÉLI ÁRPÁD

SZENTENDRE 2011

Válogatta és fordította: Péli Árpád

Kiadó: Péli Árpád
2000 Szentendre, Eper u. 15/A
Tel.: 26/ 314-921

ISBN 978-963-08-0837-8

Megjelent a Patkós Stúdió gondozásában 2011-ben.

Előszó

Több mint félévszázaddal ezelőtt, 1958 őszén a debreceni egyetemen kerültem először kapcsolatba a finn nyelvvel és kultúrával. Magyar szakos hallgatóként kötelező volt egy finnugor nyelv tanulása. Papp István professzor nagyszerű könyve alapján és a kedves emlékű Andrássyné Kövesi Magda tanárnő közvetlen irányításával kezdtem közelebbről megismerkedni az addig csupán a titokzatosság ködébe merülő finn világgal, a közbeszédben csak ezer tó országának emlegetett csodával. Ettől kezdve néhai professzorom, a nem éppen barátságosnak látszó, furcsa természetű Papp István lett és maradt mindmáig – könyvei által – az egyik legmeghatározóbb szellemi vezetőm, útmutatóm.

Így aztán már legalább 50 éve lelkes olvasója és gyűjtője vagyok az északi nyelvrokonunk irodalmának. És körülbelül ugyanennyi ideje – bár kisebb-nagyobb megszakításokkal – a finn költészet elérhető, itthonról is megszerezhető műveinek szerény fordítója, önszorgalomból vállalt népszerűsítője. Mivel sosem dolgoztam egyetemi intézményben, az eredeti finn lírai alkotások szövegeihez csak nehezen, körülményes magánúton juthattam, és akkor is csak esetlegesen, hiányosan, nagy kimaradásokkal. Finnországi utazásaim során a turistáknak járó ellátmányból vásárolhattam meg egy-két fontosabbnak ígérkező verseskötetet, vagy levelezés útján ottani könyvkiadóktól kéregettem össze egy kisebb könyvtári anyagot, amelyet néha baráti könyvajándékok egészítettek ki. És sikerült egy rövid időre bekerülnöm abba a kitüntetett körbe, amelynek megküldték a Helsinkiben megjelenő *Parnasso* című irodalmi folyóirat tiszteletpéldányait (hála Kai Laitinen kritikus és irodalomtörténész ajánlásának és az egykori főszerkesztő, Tuomas Anhava nagyvonalúságának!). Az is igaz, hogy még az 1970-es, 1980-as években magánemberként is viszonylag könnyen kigazdálkodható volt például a szovjetunióbeli Petrozavodszkban kiadott *Punalippu* (később *Carelia*) című finn nyelvű folyóirat, a karjalaiak és inkeriek lapjának előfizetési és postai díja. Egyszóval sosem rendelkeztem folyamatosan gazdag, széles merítésű teljes anyaggal, de ami a rendelkezésemre állt, az kellő alapot nyújtott a finn lírával való hobbi szintű foglalatoskodásomhoz.

Középiskolás koromban a versírás elszánt, de dadogó művelője voltam, a finn költészettel találkozva azonban hamar átváltottam a műfordításra. Még első egyetemi évemben megszületett a mindmáig legkedvesebbnek, legsikeresebbnek érzett ilyen munkám, az Aaro Hellaakoski-versből készített *Holdfény az erdőn* című fordításom. Majd ebből a nyelvtanulást kísérő melléktevékenységből mára már egy olyan terjedelmű fordított versanyag gyűlt össze, amelyből – úgy gondoltam – lehetséges egy kisebb antológiaszerű válogatást összeállítani, még ha ezt az én belső késztetésemen kívül semmi nem indokolja.

Rögtön előre kell azonban bocsátani, hogy ez a válogatás, amely a *Magyarul szóló finn versek* alcímet viseli, különbözik vagy legalábbis különbözni akar attól a kínálattól, ami eddig nálunk elérhető volt. Tehát tudatosan nem akarja a finn költészet teljességét átfogni és megismertetni. Nem akar egy-egy kiemelkedően fontos költői nemzedéket reprezentálni, mint ahogy nem szándékozik egy egész költői korszakot vagy egy meghatározó lírai irányzatot sem bemutatni. De nem nyújt átfogó keresztmetszetet egyetlen költői életműről sem. Ilyen igényekkel nem mer fellépni az összeállítás, ilyen líratörténeti követelményeknek nem is tudna megfelelni. A válogatás célja csupán annyi volt, hogy a feltételezett magyar olvasónak – aki bizonyára nemcsak tájékozódni, hanem feltöltekezni is szeretne – élvezhető, átélhető verseket, érdekes, szerethető költőket mutasson be, közvetítsen valamiféle örömteli üzenetet, adjon hírt egy tőlünk meglehetősen távol lévő, de mégis rokonszenves világról – természetesen a fordító és válogató sajátságos szempontjai, tájékozottsága szerint, értékítélete alapján.

De van még egy megemlítendő különössége ennek az összeállításnak. Valóban finn verseket ölel egybe, ám a megszokott, hagyományos értelmezés köréből kilépve nem csupán olyanokat, amelyek Suomiból érkeztek. Ugyanis finn vers e válogatás alapján mindazon költői mű – szülessen bárhol, akár Finnországban, akár az Oroszországhoz tartozó Inkeriföldön vagy Karjalában –, amely a finn nyelvből építkezik, ezen a nyelven közvetít magasrendű emberi értékeket, érzéseket, és teszi ezt művészi fokon, igazi költészetet teremtve. A költők, a versek egyszerű időrendben követik egymást, hogy előre haladva tudjanak valamit megsejtetni azokból a változásokból is, amelyek foglalkoztatták, érdekelték az adott kor emberi problémáira érzékenyen reagáló alkotókat. Egyúttal így tudnak árulkodóan megszólalni ezek a költői munkák éppen azon a hangon, azt az irányzatot követve, amelyet – a hely és az idő szellemének megfelelően – akkor és ott a művészektől elvárt az általános olvasói felfogás, a korabeli ízlés.

Ilyen gondolatokkal indítom útjára ezt a kis kötetet, amely egy nem hivatásos műfordító sokévi munkálkodásának, kedvtelésének a nyilvánosság előtt is vállalható eredménye.

Szentendre, 2009 ősze

A fordító

Szívem dala

(Sydämeni laulu)

Tuoni berke: álmot őrző,
Ott vár ránk a homokbölcső,
Ott altatom el magzatom.

Vígan lehet ott a gyermek,
Gyapjas nyájat terelgethet
Tuoni tágas mezején.

Vígan lehet ott a gyermek,
Este jöttén elpihenhet
Tuonelai szűz ölében.

Ott kicsinynek víg az élet,
Aranybölcsőben tentélhet
S fecske hangját hallgathatja.

Tuoni berke: béke földje,
Veszély, viszály messze tőle,
Messze onnan a vad világ.

Lemminkäinen anyja

(Lemminkäisen äiti)

Fekete az ég és ordít ádáz orkán,
nyílt vizen őrjöngő hullám hullám hátán,
de nyugodt és csendes az öböl.
Híres sasfiókám, merre hősködöl?

Gyere haza, térj meg vad szárnyalásodból!
Vagy már a hullámok ösvényén hányódol,
gyenge csontú kicsi fiacskám?
Az öböl csendes, nyugalmas ám.

Sólymok játékával hagyjál fel már egyszer!
Hol születhetne egy hozzád méltó mester,
hatalmas, gyönyörű fiacskám?
Az öböl csendes, nyugalmas ám.

Engedd, hogy a fecskék békén röpködjenek!
Anyádhoz csúf hírek érkeznek felőled,
engedetlen, bűnös fiacskám.
Az öböl csendes, nyugalmas ám.

Az emberek előttem szórnak rád rágalmat,
másoknak rossz lehetsz, nekem ártatlan vagy,
szelíd, örömtelen fiacskám.
Az öböl csendes, nyugalmas ám.

Kint a nyílt vizeken bősz vihar tombol,
itt enyhe melegség árad a partokról,
nyugalmas és csendes az öböl.
Érj már révbe, hiába hősködöl!

Sírvers

(Hautalaulu)

Féktelen folyó, hátán habzó hullám,
elsimul a tágas tengersíkra jutván.
Pihenj folyó a tenger ölén!

Ha szélvihar kél, lehullik a levél,
boldog csak az, aki a völgybe elér.
Pihenj levél a völgynek mélyén!

Hogyha feljön a nap, a csillag kialszik…
Nem megy el örökre, ki életet hagy itt.
Pihenj csillag a nappali fényben!

Sólyom
(Haukka)

Röpülök a kék égen,
határ csak a fenn és lenn,
a nap felé szállva bátran
szelet kavar szikár szárnyam.
És már soha le nem győz
barátság vagy bősz harag,
sem tél, sem nyár, sem az ősz
bája-búja nem maraszt,
csak jéghideg igazságom
örök s fénylő e világon.

Nem hagyott cserben a szemem,
bár napba nézni nem féltem,
szárnyam sem lankad, hanem
hegyek fölött röptet merészen.
Otthonom a végtelenség,
utam célja az istenlét,
s ha majd egyszer elfáradok,
mélybe magasból zuhanok.

Az első csillag
(Ensimmäinen tähti)

A vizen sárga
tavirózsák.
Mint a kantele,
zenél a nád.
Szitakötő játszik,
s rebbenve, hintázva
zizzen könnyű szárnya.

Derűs volt a nyár: jóleső,
ám búcsú nélkül állt tovább,
mikor feltűnt a legelső
lázas csillag-virág.

A parton

(Rannalla)

Sötétedik,
a felleg földig ér,
az alélt szél
immár pihenni tér.

Mégis érzem
a tenger szagát,
hallom a víz
szüntelen zúgását.

Lélegzik az
elnyugvó tenger,
tüdőm is tele
sűrű sötéttel.

S bár látni azt
szemmel nem lehet,
a víz virraszt,
s földig ér a felleg.

Holdfény az erdőn

(Kuutamo metsässä)

Az álmos ágú rengeteg
a furcsa fénytől megremeg,

egy varázsút fut benn az erdőn,
sehova nem visz, sehonnan nem jön.

Árnyam is elillan. Tűnő testem
feloldva úszik a holdas esten.

Egy lépéssel elhalkul minden.
Az ürességet megérintem.

Egymás mellett

(Vieretyksin)

Éji órák hűs csendjében
szunnyadtunk, az idő haladt,

kezed után keresgéltem,
kósza kézzel kutattalak,

nyakereid lüktetését
megcsodáltam ujjaimmal,

szép testednek mozdulását
földicsértem szavaimmal.

És az órák lelkünk felett
puhán, fürgén átsuhantak,

ellenállni nem lehetett
a felizzó gondolatnak.

Érezted-e, az éjszakánk
nem volt hozzánk mostoha?

Ringattam-e álmaidat
gyöngédebben valaha?

Az este

(Ilta)

Békés sötétséggé olvad az este,
az ágak közt homály szendereg.
Kérdezd meg az égtől, miért van messze,
e bársonyos estét honnan szerezte,
nyugalmad forrása hol ered!

Meglátod, fájdalmas és lehetetlen
megfejteni a lezárt titkokat,
nincs megfejtve a végtelen sem,
feneketlenség mélye is mérhetetlen,
a sok kérdőjel hasztalan hívogat.

Honnan és miért - ne kutassad,
légy nyitott, befogadó, akár egy kisgyerek,
öleld magadhoz a néma titkokat,
vagy tüntesd el mind, mint felhő-vonulat
tűnik tova az erdők lombja felett!

Hagyd, hogy szemeid felragyogjanak
tudatod vigyázó pillanataiban!
Hangokat a fülek csak csendben hallanak,
s mikor a lépcsőn lépések surrannak,
nyitva csupán a várakozó ajtaja van.

Indulásra várva

(Lähtö)

Kikötve áll az árva
feketére festett bárka,
hajókürtje hívogat
egy hosszú utazásra.

Nem tudom, ám érzem:
nem indul nélkülem,
magával akar vinni,
makacsul így érzem.

Könnyen elfér rajta
a kínok kabátja,
útitáskástul a bánat
könnyen elfér rajta.

De a mólón marad
az átélt összes nap,
zavartan és meggyötörten
mind a mólón marad,

s bárhogyan is szeretnének
velem jönni kísérőnek,
halottuk fekhet más földbe,
nekik nem szól hívó ének.

Elhagyottan

(Erottua)

Vak vágyat sodor lenn
a folyam,
partján örömtelen
ringnak a fák.
És már tudom: hozzád
nincs út onnan.

Este lép nyomodba,
besötétedett,
csak csillagok bokra
reszket a vízben lenn.
Így őrzöm szememben
csillag-szemedet.

A távozó kedveshez

(Lähteneelle)

Szemedtől kapta fényét a szemem,
káprázatát a csodának.
De ha elmész,
kialszik a nap,
hold, a sok csillag, és
homályba hullok vesztesen.

Mint tavaszi illat jártál a kertemben,
földjét virágba öltöztetted.
Ám most már
nem lesz tavasz többet,
hosszú éj vár,
s vigaszt az idő sem terem.

Zenéltél bennem, mint fénylő fuvola,
a világ muzsikált általad.
De jaj mit hallok,
a távozásodat?
A zúgó szél kavarog,
és az éj fut némán tova.

A szülői ház

(Lapsuusmaja)

Bejártam sok várost,
messzi utakat,
s megtérek haza most
békét vágyva csak.
Szürke tetőgerinc
hívja léptemet,
ott fiú-jog szerint
megpihenhetek.

Túl a nyírligeten
szántónk földje vár,
kolomp szava üzen,
tavasz-este száll.
Berkenyefák alatt
a csűrhöz érkezem,
az orgonagallyakat
megérinti kezem.

Ismerős ösvényre
ráált még a lábam,
a tornácra föllépve
szétnézek vidáman,
ajtónyikorgás fogad –
a küszöb gödre
megőrzi örökre
a régi bajokat.

Ó, öreg ablakok,
pad, ágyak, kemence,
de jó, hogy megvagytok
a fal mellett rendbe!
Minden együtt újra,
amit vártam nagyon,
tovatűnő búra
virág az asztalon.

Szürke macskánk moccan,
éppen hét óra már,
biztosan szombat van
s a szauna ránk vár,
izzik jól a kályha,
befűtve, ahogy kell,
anyám lép a szobába
vízzel telt vederrel,

majd megveti, mint rég,
puha ágyamat,
diák leszek ismét,
gondtalan, szabad.
Ó, mióta vágytam
ezt a szombatot,
megvetve az ágyam,
friss inget kapok.

Látom az ablakból:
országút integet,
azon indult egykor
csalódni a gyerek,
hiúság vására
fogadta végül –
itthoni morzsákra
jött vissza vendégül.

Bejártam sok várost,
messzi utakat,
s megtérek haza most
békét vágyva csak.
Te ősi otthonom,
épülj fel lelkemben!
Álomba hullt honom
fogadj vissza engem!

Esti táj

(Maisema)

Homályt izzad az esti táj,
füst száll fel a szaunákból,
és egy árva harismadár
rikoltozik messze, távol.

A kunyhónál érett szárat
hintáztat a virágzó mák,
szénaillat frissen árad,
úszik réten, szántókon át.

A vízesés tompa hangja
zavarja csak az esti csöndet,
s tejfehér köd betakarja
a tocsogós hűs mezőket.

A magányos harismadár
rikolt még egyet valahol…
Homályt izzad az esti táj,
füst száll fel a szaunákból.

Altatódal

(Kehtolaulu)

Aludj gyermekem, a földanya elringat.
Kezdetben mindenki nehezen lépdel,
az este ragadja el napjainkat
s a föld táplálja fekete tejével.

Aludj a csalóka játékok múltán,
álmod papírsárkányán holdfény lobban.
A föld amit adott, el is veszi durván,
s alhatsz a pislákoló csillagokban,

alhatsz a szelek barlangjában, várva,
álmodban a napok majd megállni készek.
De nyárból a télbe, télből a nyárba
bölcsőként hintázik a természet.

Aludd át a kínt, a félelmeket,
hisz életed az álom árnyéka csak,
születés, az élet és halál védenek,
s ringatózik veled bölcsőként a csillag.

Amikor tízesztendős voltam

(Kun olin kymmenvuotias)

Amikor tízesztendős voltam,
láttam a császárt.

Elhajtott mellettünk az Esplanadi-sétányon,
a Kappeli kereszteződésben,
lengettük a kis zászlókat,
amiket a tanító osztott szét köztünk.

Azt kellett kiáltanunk: éljen, éljen,

de senki nem kiáltott,
a császár csak állt a nyitott automobilban,
kicsi volt,
az orra mintha megfázott volna.

Amikor tizennégy voltam

(Kun olin neljäntoista/

Amikor tizennégy voltam,

ablakunk alatt a Korkeavuori utcában
egy fejlövéses vöröskatona hörgött
egész délután és éjszaka meg még fél napig.
Semmit nem tudott arról, ami történt,
még azt sem, hogy Helsinkit a fehérek szállták meg
már egy nappal korábban. Amikor meghalt,
apám magához vette holmijait:
pénztárcáját 12 márkával, a farzsebbe való óráját
és egy kis érmet, melyen ez állt:
III. díj, Jyryi Hazai Birkózóverseny.

Majd a nyáron jött egy nő,
hogy elvigye a tárgyakat, s azt mondta,
Paavo jó ember volt.

Amikor negyvenéves lettem

(Kun olin neljänkymmenen)

Amikor negyvenéves lettem,
háború dúlt megint, három háború ment át rajtam.
És azt tanultam meg a harminc évből,
hogy már tíz Finnországot lehetett volna
benépesíteni a lemészároltakból,

akik dolgoztak, szántottak, vetettek volna, ha megélik,
begyűjtötték volna a termést,
s építve utakat, városokat, gyárakat
megünnepelték volna a születésnapokat
vagy nyári szabadságra mentek volna,
s talán még versolvasók és költők is
kikerülhettek volna közülük.

Citera
(Kitara)

Citera vagyok,
meleget adó vöröslő fából.
Kőkemény fal vagyok,
amihez a citerát hozzávágják.
S a férfi vagyok,
aki összetöri citeráját.

Én vagyok az éneklő lángolás,
melyben porrá ég a citera fája,
én vagyok a formába öntője
az életre lobbanó pillanatnak,
én vagyok a csönd
a lángolás után
s a benne elhaló is.

Ahmatova
(Ahmatova)

Nyugatról érkező szélként
követem lépteid nyomát
remegő madárként szedegetem föl
lábujjod ábráit a homokból
és kottapapírra másolom.

Mint nyugatról érkező idegen szél
nyugtalan kutatom a földet
ahova a szárnyad odaégett
ahol a Modigliani formázta
finom alakod szertefoszlott.

Íme a finn part

(Siinä suomalainen ranta)

Íme a finn part,
mohasapka fedi kerekhomlokú köveit,
s a szauna illatú öblök mentén
ónpuhaságú nyáréji hullámok
halkan csobbanva álmokat ringatnak.

Mikor nagyon kicsi voltam

(Kun olin hyvin pieni)

Mikor nagyon kicsi voltam, kék volt a tó
és melegek a parti kövek.
Mikor nagyon kicsi voltam,
anyám karja reggelente jó illatot árasztott,
mikor nagyon kicsi voltam,
négykézláb csúszkáltam
álomból álomba.

Hämei képek

(Hämäläiskuvia)

Vég nélküli szürke országutak mentén
nyöszörögve sírnak, hosszan zenélnek
a távíródrótok, a mérföldes kantelék.
November van, nappal minden párába burkolózik,
vonszolja terhét egy sárban caplató izzadt igásló,
csak lassan szárad fel a gőzölgő föld háta.

Fent a szekéren, sötét gombolyagként a gomolygó ködben,
egy öreg férfi bóbiskol,
olyan az arca, mint a föld,
mint az őszi szántás, tele fekete, beomló barázdákkal.

Esők

(Sateet)

1.

Növesztő jó esők
        júniusi esők
a sovány termés
        sűrű fátylai

kései esők
        az ázott őszi földeken
gonoszkodón csillanó cseppek
        csúfolódó átkos szögfejek.

2.

Sustorgó eső
        a megkésett gabona fölött
kiadós jég
        sörétjeinek koppanása
a földek mentén
        ahol csak a pusztulás marad.

ELISABET LAURILA

A táj
(Maisema)

A táj vagyok
csupa szélből csupa homokból.
A vándor folyó zúgása vagyok
s tavaszi éjszakákon
        a föld sejtelmes mosolya –
A szigetek madara vagyok
a kút és hűvös csendje a kútnak.
Magam vagyok a magam sorsa.

A parton
(Rannalla)

A szeles
parton
az éj hallgatózott
szeme csillagokkal tele

Reggelre
e helyen
ezüstös fa született
egy madárral az ágán

Te
(Sinä)

Téged kerestelek mindenütt
        éveim kietlen tájain
titkolt nyugalmam mélyén
az álom falai mögött

Felőled faggattam
a tavasz fáit
és házam körül a madarakat

Válaszért könyörögtem
a reggel eltűnő csillagaihoz
a nap égő korongjához

Csak a csend órája zenélt nekem
és hallgattam sorsom állati hangjait
a fekete éjszaka rácsai mögött

A felejtés vizét ittam
és magam voltam éhségem tápláléka

– – –

S ahogy abbahagytam keresésed
fényként tűntél elő
az árnyak rejtekéből
kézen fogtad félénk reménykedésemet
s messzire vezettél
túl minden valóságon
ott leltem meg magamat
és ragyogásodnak hajlékát

Caritas

Te vagy akire évek óta vágyom
napjaim eltűnő álomképe
árnyak lépteivel
követsz utamon

Hang vagy
hallgatásból született hang
engem hívsz
sok ezer folyó mögül

Gondolataimon át
nézed a világot
összes tükrömben
ott ragyog az arcod

Rajtad keresztül
vezet minden út
múltból a jövőbe
Te vagy a víz
mely összeköti a két partot
a reménység mélysége fölött

Az ősz

(Syys)

Tehenek kolompszavával
üzen a bánatos est
birkák bundájában
melegséget keres.
Elnémult réteken
csak a szél zenél.

Magához ölel
a falvak békessége.
S a szeptemberi asztalon
illatával jóllakat
a barnára sült kenyér.

Csend

(Hiljaisuus)

Oly távolról jön
az elhaló hang.
Ám az éjszaka megtanított, hogy meghalljam:

a tárgyak csendjét,
a barátság igazi csendjét,
a kő bennem elnehezült csendjét,
az elhagyott ház csendjét,
a távollét keserves csendjét,
rózsa és liliom szemrehányó csendjét,
a sarkköri telek szörnyűséges csendjét,
kimondhatatlan szavak megtört csendjét,
testem lángba boruló csendjét,
a meggyalázott szabadság csendjét,
elveszítve minden reményt –
s csendjét a mának – a holnap nélkül.

A legyőzött Isten

(Tuhottu Jumala)

Süsd le mélyen szemed
az útkereszteződésben,
Isten jön szemben veled,
fél lába van
s fehér zászlót tart.

Néma csend

(Hiljaisuus)

I.

Az éjszaka ablakai
csillagokra nyílnak.
Hallgat az univerzum
s a világűrbe kivetett ember.
A sajgó létezés mélyén
Isten riasztó hiánya.

II.

Üres az égbolt,
nem válaszol az Isten.
Az emberek belevesznek az éjszakába.

A te nyarad a tiéd, az én nyaram az enyém

(Sinun kesäsi, minun kesäni)

Mi lesz most velünk,
mikor már semmi nem a régi?

A te nyarad a tiéd, az én nyaram az enyém,
mi lesz most velünk, mikor egyre erősebben
szeretnénk:
bár még minden a régi lenne!

Elhagysz?
Ismerlek, nem akarsz egyedül maradni.
Veled menjek?
Ismerhetsz, megállnék félúton.

Itt, e szélességi fokon
az évnek nincs több napsütéses napja,
s ezen is áthatol
hol az élet, hol a halál.

Ha az ablak alatt virágos domb és egy tó lenne,
megleshetném, ahogy úszni indulsz,
megleshetném, ahogy visszajövet letépsz egy szarkalábat,
ajtót nyithatnék előtted,
s láthatnám szemedben az örömet, hajadon a vízcseppeket.

De csak az erkély van tele zúgással
és kiszellőztetett télikabátokkal,
itt vagyok én is az ágy alatti megkeményedett cipőkkel,
melyeket többé senki fel nem húz,
és szemedben fájó nyugtalanság van
meg egy nyár, mely messze, messze már.

Hazai földön

(Omalla kynnöksellä)

Hazai földön
vetem meg a lábam,
nem jutok fel a csillagokig.
Ekém nyomában
járom a tájat,
az életem ide szólít.

Ha a jószagú
barázdák mélyek,
röpteti kedvem derű szárnya.
Ám az ekevas
gyakran akad orv,
fagyos rögbe, búvó sziklába.

Élét – ha csorbul –
kovács-mód edzem,
kikalapálván a vasat.
Köves, kemény,
kopár földemből
jó ekenyom: szántó hasad.

Amikor majd
léptünk helyén
dús kalászok ringanak,
föl, a messzi
csillagokba
nézni akkor már szabad.

Hiszek benne,
kalászokból
bőség bókol, gazdag élet,
s Karjalának
boldog híre
föl, a csillagokig érhet.

Van-e annál elragadóbb?

Van-e annál elragadóbb,
van-e annál vidámítóbb,
mint a frissen faragott forgácsok
vagy száradni máglyába vágott
fenyő- és nyárfahasábok
illata?

Van-e örvendetesebb,
van-e annál ékesebb,
mint hattyúkat ringató,
olvadó jéggel iramló
folyam tavaszi zajlása?

Naiv és régimódi vagyok

(Olen lapsekas ja vanhanaikainen)

Kékre festettem a padlót,
fehérre mázoltam a mestergerendákat,
a falakat meg zöld virágokkal
díszítettem.
Mégsem láttam ifjúságom kék álmait,
még fénylő foltokban sem
villantak vissza,
s nem láttam
tarka mezőket sem.
Ott maradtak mind-mind
a hajdan volt régi lakószobákban,
a festetlen fenyőpadló réseiben,
a homokkal dörzsölt falgerendák között,
a fejszével faragott tetődeszkák alatt,
amiket elemésztett
– egymással versenyezve,
egymással birokra kelve –
a tűz és a fagy,
a szél és a szárazság.
Óh hát hogyan lehetek
ennyire naiv és régimódi?
Ki szállhatna fel most
nyírfakéreg-szárnyakon,
hogy befesse
az ég alját?

Isten temploma
(Jumalan kirkko)

Templomhajód közepében álltam,
valósággal parányivá váltan,

pici állatka, törpefa lettem,
fül és nyitott száj szent énekedben.

A mag
(Siemen)

Nem sarjadt belőle csemete,
nem lett belőle lombkorona,
nem nőtt sudár fatörzsé,
hogy vidáman hajlongana.
Magként falja fel az ember,
mert az éhség kínozza,
s ami ki sem hajthatott,
hogyan is susogna.

Állóvíz
(Seisova vesi)

Állóvíz vagyok,
nincs önmagamból magamat kivezető árok.
Egyre zavarosabb leszek,
s hamarosan zsombékos, ködös mocsárrá válok.

Meredek partjaimon
csak törpefák, törpenyírfák hajlonganak,
ezek csupasz ágain
nem dalolnak ezüsttorkú madarak.

Sárgásbarna
apró baglyok huhognak fölöttem valahol,
a hosszú csőrű
póling hangja fájón beteg szívembe hatol.

Az Aranykabátos király

(Kuningas Kultatakki)

Máté 16:26

Egyetlen város utcája sem segít rajtunk,
egyetlen város parkja, temploma sem.
Járunk-kelünk gyötrő kételyünket cipelve,
amellyel együtt élünk, amely bennünk élősködik.
Ez lenne a mindannyiónkat megtartó valóság?
A lényeg eliszkol mellettünk,
míg rokkantan bolyongunk a jelenségek között.
Aranykabátos király ül a játszótéri hintán,
nincs földje, nincs ege sem,
ő az Aranykabátos király,
a hintázás győztese,
mivel mindenki más elmenekült a térről,
magányos győztes lett,
a többiek mind elfutottak.
Jobbján és balján a semmi hintázik
vasláncok fogságában.
Mi végett vagyunk, Aranykabátos király,
mit jelent a lánc és megtart-e?
Miért diadalmaskodtunk egykoron,
és győzelmünknek mi az értelme?
Aki kék feszületet formázott
a műkereskedés kirakatába,
bizonyára tudta,
hogy rokkantan járunk-kelünk, csak kérni tudunk,
mert egyetlen város utcája sem segít rajtunk,
és egyetlen város parkja, temploma sem.

Ám ha föléjük, a harsány fények fölé
éjszakánként fekete kereszt magasodik,
máris segítségre leltünk,
nem kértünk, mégis kaptunk,
látjuk, ami nem is létezik,
tapintjuk, ami valójában nincs is.
És az Aranykabátos király,
a semmi győztese
belealszik a csöndbe,
most épp olyan ő is, akár a többiek.

A rózsa

(Ruusu)

Máté 5:47

A szárán tüskék voltak,
erősek, szúrósak.
Nem érződött az illata,

ami akár az évszázadok
kolerájának, a leprás
sebének bűze is
lehetett volna.

A szépsége egyszerre
rettenetes látvány volt.

Kőtömb

(Siirtolohkare)

Az ősszikláról leváló
elfelejtett kőtömb vagyok,
messzi láthatáron
hagyott kőtömb,
az erdőben magányos
és ismeretlen.

Nem bánom, ha gyerekek játszanak
körülöttem,
nem bánom, ha hó hullik
hátamra. Azonban
ne faragjatok meg,
mert medve módra állok s gondolkodni merek.
Nem fázom, s ha a nap kisüt,
engem is átjár a meleg.

A medve

(Karhu)

Élet ez itt az emberek földjén
karmos mancsokkal, bozontosan?

A fül nem érti meg a száj szavát,
szem a szemet keresi, de csak ürességet lát,
sosem nyílik kapu a sötét erdőbe,
az égbolt sem takar be hólepedővel,
könnyebb is, nehezebb is
csupasz lábbal járni a csapásokon.

Elveszik a bundám, karmaimat levágják?
Számból a fogaim lassan kitöredeznek?
Kikacag a szél, ha vele csatangolok,
kikacag a nap, ha szemembe tűz,
csak belül, magamban nevetek, ha nevetek.

Sosem nyílik kapu a sötét erdőbe.

Fénytelen nap

(Päivätön päivä)

Fénytelen nap
a fátlan tisztás felett.
Harmatot sírnak
az esték és reggelek.

Riasztó csupaszság.
Az ösvényen senki…
Komor felhőket
a szél elhessenti.

Kongó üresség
nyelte el a világot.
A nem akart úton
a semmi világlott.

Augusztusi este

(Elokuun ilta)

Az augusztusi estében
lángvörös sárkány bolyong az égen,
farkával veri a felhőket,
melyek félve elmenekülnek,
majd a sárkány mélán
töpreng, aztán
elnyeli a holdat,
s tele hassal, jóllakottan
tündököl fent a magasban.

Az élet

(Elämä)

Egyszer eljön
az ünnepi perc,
mikor már senki sem lesz,
akivel megoszthatnád
az ittmaradó kék eget,
villan a menny, miként
az úrasztali kehely,
s minden ablaküvegen
kicserélődnek az arcok.

A vers

(Teen elämästäni runon…)

Életemből verset, versből életet varázslok.
Vers a lét lehetősége és egyetlen módja,
hogy lelkesült egykedvűséggel haljunk meg,
a végtelenbe suhanás lehetősége,
könnyed, csodás pillanat Isten közelében,
Isten hideg szemének közelében,
amely könnytelen, kifejezéstelen,
előre mered mindent megértően,
csak a rendet és a pontosságot kedveli,
vigyázza az égi halat, a rákot és a skorpiót
(amiktől az emberek undorodnak, mégis
bennük látják vágyuk megtestesülését),

a vers lehetőség, hogy megvalljuk kíváncsiságunkat,
hogy bebolyongjuk a hal, a skorpió, a bak csillagtereit,
hogy elorozzuk a madár örömteli röpülését,
s hogy lebegjünk,
        mint a széltől emelt szárny,
a vers zuhanó szabadság, madártestű.

A hold játékai*

(Kuun leikit)

Elfogy a hold, ám újjá is születik,
és kibontja csöndes vitorláit,
fénytől, széltől röpítve siklik,
erőt áraszt tengereket vonz,
asszonyként nyílik meg előtte a föld, hogy szülhessen.

**A Kambrium (Kambri) című ciklus 4. darabja*

És megnőnek a növények, a körmök, a haj,
hantokon kutyák vonítanak, sírok mélyén holtak sírnak,
gyilkolnak a gyilkos fegyverek,
pengeéles szavak, véres kések.
Elfogynak ők is, mint a hold,
pedig nekik nincs esélyük újjászületésre.
De holdfényben
könnyű meghalni is, feltámadni is,
könnyű vízre szállni, ha hold a hajó,
könnyű sámánkodni, ha hold a dob,

hiszen a hold örök alakváltoztató,
hol szélből van, hol hangokból, ő a dobok holdja,
ő a mag, a látó szem meg a fogyó hold,
s ő a mindenséget számontartó emlékezet.

Földanya
(Maaemo)

Aki csupasz talpán
csak egyszer is érezhette
az otthoni föld simogatását,
aki csak egyszer is
elsírhatta bánatát
a hazai hantokra borulva,
nem lehet az már meg nélküled,
te minden élők szülője,
Földanya.

Bombák és lövedékek
szaggatják meg melledet naponta,
és nem ápolja sebedet senki,
Földanya.
Fiaid hulló vérétől
forrnak össze a fájó sebek.

Ahogy az anya gyermekeinek,
hálát nem várva, viszonzás nélkül
adod nekünk áldott mindened.
Bárcsak adni tudnál még
értelmet is hozzá, te szegény,
hogy védve védelmezhetnénk,
Földanyánk!

Így szólt hozzám

(Hän sanoi minulle)

Így szólt hozzám:
a vers mindenekelőtt szép legyen.
De vajon olyan szép,
mint havas táj egy karácsonyi lapon?

Nem, a vers elsősorban üzenet,
üzenet embertől emberig.
Világra jön, ha mondandó feszít,
beszökell látókörödbe,
akár egy kiscsikó,
amelyik önnön szépségéről mit sem tud –
hadd bűvöljön el hát téged
gyönyörű járása!
A vers olyan, mint a madár:
az elmondhatatlant
énekli,
dala fülünkbe fészkel –
de kaptál-e valaha is fülemülét,
hogy az kalitkában énekeljen?

A vers hívása

(Runon kutsu)

A vers hívása
váratlanul jön,
mint a szellő
egy messze illatozó
tavaszi erdőből,
csak a papírlapok
óvó ölében halkul el.

Lány a vízben

(Kahlaajatyttö)

Belegázoltam a tó vizébe térdig,
s elnéztem messze: az ég pereméig.

Az est sietett már a hullámokon,
és mögötte az éj fürge lábakon.

Elcsitult a ringás, s mint tükörkép,
megjelent a nádas part, a sziget, az ég.

S ahogy a tárgyak a vízben lenn,
a csöndes béke csillant meg bennem.

A lelkembe néztem, ott nyugalom…
De egyszerre evező csapását hallom,

egy férfi jött evezve a sötét vizeken.
Összetört a tükör. Reggelre könnyeztem.

Nocturne

Hallgat a hold,
éjjel az emberek is csendesek.
Csak madarak füttyögnek, fák muzsikálnak,
szél zúgatja a lombokat,

és az ég csendje csendül hallhatón.

Éj

(Yön alla)

A fáradt nap vérbe borult szemekkel
mereng a vasszínű öböl felett.
Így lesz a zöld is fekete.

A hullám hangtalanul borzong a köveken,
s egy vízimadár könnyedén tovaúszik.
Éj van, éj.

Közérdekű tanítások*

(Yleiset opit)

El kell mondani a társadalomról, a nemzetgazdaságról,
hogy elég a politikában egyetlen koncert:
éljen a madárdal és az éneklő kórus,
éljen a szabadság és a demokrácia –
fizesd meg az adót, hogy látnod se kelljen az adószedőt,
kerüld a minisztereket, tudásuk semmi, csak hatalmuk van,
kerüld a főtanácsadókat is, hisz kifulladtak a csörtetéstől,

** Részletek a ciklusból.*

óvakodj az újságíróktól, lefelé beszélnek, de fölfelé törnek,
az igazgatókat is kerüld, akik adják-veszik a munkát,
őrizkedj a pacifistáktól, militaristáktól, az eszméket hirdető
szónokoktól,
a szociológiától, pszichológiától, a társasági hölgyektől –
ám alapítsd meg biztosítótársaságod, hogy megélhess –

Szerezz feleséget, szerelem és félelem a bölcsesség kezdete,
az utódok döbbentenek rá: új a bölcső, de a gyerek régi,
és majd figyelj meg mindenkit
külön-külön is, azonos módon, csak arra emlékezve,
ami megtörtént, így marad időd,
s az téged fog szolgálni,

úgy olvass igazi költészetet a jelen előszobájában,
akár egy csillogó látomást, mint a sokszínű jövődet,
mely visszhangos a bánattól és örömtől.

* * *

Mi a haza? Az a föld, az ölelő,
mely maga az ősöd, miként te leszel a jövő.

Mi az anyanyelved? Ami hallható belülről is,
amit beszélnek a fák, a szelek, a vízpart, a lelked is.

Mi a szülőfölded? Az a hely,
ami miatt majd egyszer más otthonra ne lelj.

Ki az ellenséged? Aki legyőzhető,
barátod pedig, aki elveszíthető.

Az a kedvesed, ki megadó, ha kérleled,
s akiért elbukni is boldogan lehet.

Mi ad elégséges támogató hitet?
Ne az életet,

ne a halált, a mindenséget szolgáld,
mely alig vette a kezdetét.

✲ ✲ ✲

Fiam itt az idő,
légy kész, hogy a szelekkel járhass-kelhess,
        így nem lesz szükséged tehénként forgolódni,
föl ne emeld az eszme zászlaját,
        koporsódat borítják be vele,
ne követelőzz, így tőled sem követelhetnek,
ne kéregess, így nem kapsz majd könyöradományt,
ne parancsolgass, neked sem kell így
engedelmeskedned,
parancsot se teljesíts, s lelki békét nyersz,
        légy víz, maradj csak alul,
        hogy végül elillanhass!

✲ ✲ ✲

Fiatal vagy fiam, értelmes,
mégsem tudod, hogy álmot látsz-e,
s azt sem, vajon csak ébrenlét gyötör.
        De ebben senki sem lehet biztos,
        mégis mindenki az okosat játssza
        ahelyett, hogy álmokat szőnének
        és ébren vizsgálnának meg mindent.

Versek 1961-ből

(Runoja 1961)

Nézek kifelé, tömény a csend:
egy levél aláhull és egy másik,
egy harmadik is.

✲ ✲ ✲

Hideg az éj, köd száll az öbölre,
a közelben hang virraszt:
egy csónak ringatózik.

* * *

Faház és fenyves
és esős napok körültem.
Az erdőn túl párába rejtőzik a tó,
mint a feneketlen bánat.

* * *

Elhomályosult a nap,
elkomorultak a hangok, az éjszakák,
az évek és a világ.
Csak a szemek tiszták,
csak a szemek s a könnyek ragyognak.

* * *

Járkálok és énekelem
e logikai variációkat:
Csak én vagyok, hold nincs.
Én vagyok és a hold.
A hold is én vagyok.
Én nem létezem, csak a hold.

* * *

Délelőttönként innen
tízezer ének elröppen.
Én is velük költözöm.

* * *

A sűrű fű felett zöldbe játszik a köd,
a hűvös homokon meg szinte sárgállik.
Négy vadkacsa szürcsöl a fövenyes parton.
Házam az ősznek mindig nyitva áll.

✲ ✲ ✲

Szemem örömére, szívem vigaszára:
nem az ifjúság,
csak ifjúságunk illant tova.

Mindig újra meg kell kérdezni magunktól

(Aina uudelleen meidän on kysyttävä itseltämme)

Mindig újra meg kell kérdezni magunktól:
kik vagyunk, mi dolgunk itt a sziklákon.
Mások elmondhatják, milyennek látszunk,
de hogy kik is vagyunk,
azt magunknak kell tudni.

Ki mondhatja magát szabadnak?

(Kuka on vapaa?)

Ki mondhatja magát szabadnak? A rabszolga láncra verve,
a zsarnok meg trónusának foglya s a félelemé…

Szabadság csak nyílt vitában, kölcsönösség jegyében,
csak egyenrangúak között virulhat.

TAISTO SUMMANEN

Kőként
(Kiveni)

Kőként
húztál,
megbéklyóztál,
földhöz ölelve
megtartottál.

Szárnyam
voltál,
röpítettél,
köszönöm, hogy
sassá tettél.

Míg gyorsan zúgnak el az évek
(Kun vuodet ovat vuolaat)

Míg gyorsan zúgnak el az évek,
észre sem vesszük
a sodró élet
hullámokban rejtőző köveit.
Ám az idő próbára tesz,
s ahol már sziklák buknak ki a vízből,
a gondtalan csónakosból
vészre vigyázó
zuhatagjáró lesz.
És csak rajtunk múlik akkor:
semmibe hullik-e csónakunk.
Csak rajtunk.

Csónakkikötőben

(Venesatamassa)

A csónakkikötőben
csobogó hullámok,
kihunynak a fehér égen
az éjszakai lángok.

Békésen dereng a világ,
a vágy hálót vet neki,
a hajnal foszló fátyolát
friss szél lebegteti.

Irtásföldön még a nyár
a szorgos gazdaasszony,
az ősz azonban itt van már,
átfúj a szoroson.

A pompázó természet
bár még fénnyel tele,
megérinti lelkedet
a múló idő szele.

Ám még nyár van, szíve dobban,
barnára sül a reggel,
aranyló csónakokban
ring a szép szeptember.

Vágtatok a feltérképezett földeken át

(Ja ratsastan halki kartoitettujen maitten)

Vágtatok a feltérképezett földeken át,
de a vadászsólymokat is szabadon engedik,
egyre vágtatok, testem előredől, köpenyem lobogva követ,
vágtatok a királyt fenyegető seregek élén,
gázlókon, hegyeken át,
és paták dübörgése veri fel a fák alatti csendet:

fürgébben kell meglovagolni a sereglő gondolatokat
éjjelről éjjelre,
s viszonzásként magunkat kell eltékozolni a napok sodrában
vagy fel kell adni mindent.

A hátaslovak előtt megnyíltak az erdők és mezők

(Metsät ja vainiot olivat ratsuille avoinna)

A hátaslovak előtt megnyíltak az erdők és mezők.
Sólymok serege vadászott rám.
Férfiak gyülekeztek, hogy csatázzanak a lobogómért.
Még asszonyok is jöttek, de nem beszélték a nyelvemet.

A felvonóhíd lent maradt, nem tértek vissza a dézsmaszedők.
Járom a megrontott erdőket.
Vadászokat vezetek az öldöklésbe.
Lándzsások elé csalom a szarvasokat.
Mindegyik asszonyom szótlanul
figyeli magát az éjszaka mélyén.

Sicilia est insula. Ide látszik Afrika partja

(Sicilia est insula. Näkyy Afrikan ranta)

Sicilia est insula. Ide látszik Afrika partja,
az afrikai part, mint homlokon egy csillagokkal
ékes diadém. Nyugaton kialszik a tűz,
rabszolgák zúzzák a keleti végeket,
a világ oszlopát, a spanyol hegyeket,
én Afrika felé fordítom az arcom,
nem vagyok ott,
még nem az aranykönyvbe írok.

Az erdő zöldellő üresség

(Metsä vihreä tyhmä)

Az erdő zöldellő üresség, mondtam én,
megvetésre méltók a fák.
Talán mégsem,
szólt a német, kamatozik a fa,
hisz dalolnak a telefondrótok és a fecskék.
A legfőbb dolog pedig a dal.

Olyan házban nőttem fel

(Kasvoin talossa, jonka ympärillä ruoho kulottui)

Olyan házban nőttem fel, mely körül kiégett a fű,
ahol szél, árnyék kuszálódott
a rácsokra,
eső és szél csapott keresztül
a rácsokon,
és mögöttük nem bújtak meg se mormoták, se nyulak.
Ilyen házban nőttem fel, körülötte kiégett a fű,
majd jöttek az esők, a sűrű sötét esők,
bánatos szüzek sírása,
jöttek a gyertyaöntők (rácsok között szél, árnyék),
mind megérkeztek. Hát az indulás nem volt könnyű,
hisz ki reménykedik a megszületésében.

Itt a temetőkertben, ezen a szeles tájon

(Hautausmaalla, tällä tuulisella seudulla)

Itt a temetőkertben, ezen a szeles tájon,
a mandulafenyők alatt
megfordultam, visszatértem a gyalogútra,
fák közt zúgott a szél, ahogy felidéztem az eltűnt
tegnapot, rossz kedvem szülőjét, a gyászokat,
bánatom csillagát, és bolyongani kezdtem,
bár senkit sem kerestem,
én sem hiányoztam senkinek ezen a szeles tájon.

Ázott földre dőlt le

(Ruohot kaatuneet)

Ázott földre dőlt le kétoldalt a fű,
ide szeretnék én is ledőlni.
Beteg vagyok, ez már a negyedik sötét hónap,
s egyre csak ez a várakozás, de nem tudom, miért.
Itt gyógyfű nőtt, gyökere megduzzadt a földben
és megfeketedett, a fűszálak meg ráhajoltak.
Szeretném a tenyerem ide szorítani, e fekete gyökérre,
hogy kitapinthassam rejtett formáját, még ha sikoltana is,
mert meg akarom ismerni, kerüljön bármibe,
a szám gyökérre vágyik, s bár füstöt fújt, verset mondott,
ami ugyan senkinek sem tetszett,
a szám gyökérbe szeretne harapni, s e vágyat ismeritek.

Ó, városok

(Oi kaupungit, joitten lävitse armeijat marssivat)

Ó, városok,
melyeken hajdan seregek masíroztak keresztül,
ó országutak,
melyeken a hajnal pirkad és keletről felvirradnak a napok!

Ha nincs más

(Jos ei ole muuta)

Ha nincs más, pár fehér követ fektess ágyadba,
a tenger fehérre mosta a köveket,
lélegzenek és megőrzik az illatot,
pár fehér kő a tanácsom,
ha az ágyad széles egymagadnak.

Saját életed akarod élni. Jól van. Önmagad szeretnél lenni.
Vigyázz! Férgek várják tested. Addig élnél, míg fiatal vagy.
Tévedés. Ezernyi értetlen tekintet rontja meg arcod.

Ha félbeszakadnak a játékok, sötét táplálja gyermeki
félelmedet.

Kegyetlen kék élű olló

(Ja sininen julma terä)

Kegyetlen kék élű olló
vágta le a hold ívének szélét,
lepottyant a hold sarlója, tízszer
történt meg ez, tízszer,
kedvesem vágta le
körmének elhaló pirosló holdjait.
Piros a hold, szelíden illatozik,
s összezárt kezemben boldogan kel fel
a tíz hold.

Hallom, hogy esik

(Kuulen sateen heräävän)

Hallom, hogy esik, hát én is sírni vágyok, hogy hallhassam
feltörő zokogásom,
ha most én is sírhatnék, nem lennék egyedül.
Eltűnik az álom, ötösével gyulladnak meg a gyertyák, s látok a
sötétben,
épp darvak kelnek útra, kiáltozásuk szétszaggatja az éjszakát,
e szürke madarak úgy szállnak a fekete vizek felett,
akár a pillantások.
S te, szerelmem,
korlátnak dőlve nem látsz semmit sem,
nem látod, hogy madarak húznak el, sötétből esőfelhők rontanak elő,
a darvak mindezt látják, s keletre szállva esőn át is hallanak,
ők, a királyi madarak, meghallják a sírást,
ők jól ismerik a bánatot.

Versek a Boszporuszból

(Runoja matkalta salmen ylitse)

1.

Második Mohamed, Szelim és Szolimán, Diocletianus és
Justinianus mélyen alszanak.
Nem ébreszti őket vihar. Nem kavarnak vihart ők sem.
Nem is éjszakai orkánok ők, hogy összetörjék a gyenge csónakokat.
Kőből vannak a palota tengerparti lépcsői.
S négy fogást kínálnak a vendégfogadók.

2.

A szorosban négy hajó siklik: három velencei,
egy meg föníciai.
A madár-raj északról érkezett.
Mindenki siet, mégis ráér mindenki,
velenceiek, föníciaiak és a madarak.

3.

Mézes, mandulás sütemények mohóknak és ínyenceknek.
Harsány keleti hangzavar.
Amott az ázsiai parton már Üsküdar,
téres legelő és istálló, ahol lovak dobognak.
Hírhedt temetkezési hely az, vigasztalanul sivár,
mintha kutyák, macskák és papagájok lennének ide eltemetve.
Meglehetősen az elején ér véget Európa.

4.

Császárokból galambok lesznek: szürkék, tündöklők,
szultánokból macskák.
Ezek kormányozzák a várost.

5.

A haját kibontja a tengeri szél,
úgy táncol a hasa, akár a nap.

6.

Három szörnyű szépség a kávéját issza.
Hol? Kik? Melyik városban?
Valójában milyenek is ők?
Hárman, egy asztal mellett.
Dolgokra gondolok, amikre vágyom és amikre nem.
Egyéb különbség volt-e köztük?

7.

Kedvező szél, biztató hátszél!
Nem ez röpítette a fönícíaiakat is?

Verstöredékek egy déli utazásról

Fehér város
a zöld hegyoldalon.
Fenn a magasban
a belső udvarok felett,
ruhaszárító köteleken
pólyák, ruhácskák, rugdalódzók –
lent a tengeri szél
lobogtatja
a flotta színes zászlóit.
A kőlépcsőkön
lefelé lépegetek
egészen a hajóig,
neve:
Szevasztopol.

✲ ✲ ✲

Emlékeznek a hegyek,
hisz a robbanások visszhangja
még egyre ott kereng
a lejtők felett.
És emlékszik a szél
még egyre lengetve
a harci lobogókat.
Emlékszik a fennsík is:
álmos tavaszi virágai
egészen
    vérpirosak.

✲ ✲ ✲

A Kaukázus
felhők feletti
komor csúcsai
mint szigetek
a tenger fehér habjaiban.
Csak az ejt ámulatba:
a tajtékos hullámok
egyáltalán nem mozdulnak

* * *

Leszállás.
A gép megdob,
mintha rázkódó szekéren
utaznánk.
A hótól fehér Ararát
bal kéz felől
egykedvűen
elmarad.

* * *

Jereván utcáin
az öntőműhelyek forrósága.
Az égbolt izzik,
akár az olvasztott vas.
Csak a szökőkutak magas fái
árasztanak hűvöset.
Az éjszakai ég
határtalan
gabonamező,
amerre csak ellát a szem,
mindenütt
a hold sarlója
és a csillagkalászok.

* * *

Fekszem a Szevan-tó partján
a hegyi gyepen.
Lent fellegek,
fölöttem az égbolt
oly közel,
hogy félek, felállva
beleütném a fejem
az égi gerendába.

Lepkék villannak

Lepkék villannak
a nyáresti szürkületben,
mint egy eltépett levél
fehérlő papírdarabjai
kiszórva
a vonat ablakából.

Mint a papír, szállonganak,
röpködnek,
libegnek jobbra-balra,
és egymás mellé sodródnak,
akár a szavak
a még össze nem tépett levélben.

Valahol itt van

(Jossain täällä)

Kiszáradó fenyők
és megdőlt nyírfák között,
szomorú mocsári zsombékokon
kis virágok fehérlenek
(már a nevükre sem emlékszem),
és hirdetik:
megjött a tavasz.

* * *

Valahol itt van
nagyapám és nagyanyám sírja,
anyám egész rokonsága itt pihen.
Egyformák a fekete vaskeresztek –
mindegyiken két koszorú,
mindegyik így van feldíszítve –
csak arról nem regélnek, ki miért némult el.
Keressétek hát őseiteket
más jelek után kutatva,
kövessétek a folyót, az ösvényeket
vagy a dombok hajlatát!

Sírfeliratok *

(Sarjasta „Epitafioita")

Gazdagságoddal ne kérkedj!
Leszel még épp oly nyomorult senki,
mint én.

* * *

Az életem miért volt véletlen,
és a halálom miért szükségszerű?

* * *

Tagja voltam a pártnak,
hát mindig kiválónak láttak.
Most ezért pihenek
e külön temetőben.
Nézd, milyen pompás kő
díszíti síromat!

** Részletek a sorozatból*

⁂

Kiszolgáltam a világot,
pedig gyűlöltem.
Gyűlöltem,
mégis szolgáltam neki,
mert etetett.
Most ezt a hatalmas követ
megkaptam jutalmul.

⁂

Nekem sosem volt
saját lakásom,
de még saját szobám sem.
Köszönet hát az államnak
ezért a sírhelyért.

⁂

Még nem lettem végleg elfelejtve,
ha te is, mint ismeretlen,
megálltál egy pillanatra
e végső nyughelyem előtt.

⁂

Besúgónak születtem, így is haltam meg.
Szerveztem pártot, mely parancsolt
az államnak.
Hiszem,
hozzám hasonló emberekre
holnap is szükség lesz.

⁂

Amikor letartóztatni jöttek,
már az ablak alatti bozótban bujkáltam.
Mindent hallottam, amit kérdeztek
s amit a feleségem válaszolt.
Megparancsolták, jelentkezzem, ha visszatérek.
Nem tértem vissza, így életben maradtam.
De sose hagyott el a rettegés,
bűntelenül is féltem, jön majd egyszer a fekete autó.
Most már biztosan tudom: nem jöhet.

Felsír melletted

(Sinun ympärilläsi)

Felsír melletted a megszületett síkság
még lucskos a párától
de tiszta mint egy álom

szélén a tenger

lentről a mély föld
felülről a végtelenség
kiált neked és a síkságnak

létező a létezésről
vallat téged és figyel

Ha szélországhoz, a tengerhez érkezel

(Jos tuulimaahan, meren pohjaan saavut)

Ha szélországhoz, a tengerhez érkezel,
kevés a fa és parttól partig
erős a légáramlás.
Messzire elláthatsz
anélkül, hogy látnál valamit.

Nézem a tájat

(Katselen maisemaa)

Nézem a tájat
fantasztikus
hogyan képes építkezni az ember
láttam monumentális hódító házakat
a régieket meg szinte tudatosan bontják le
viszont az új házak
mintha Chirico álmai szerint épülnének
sötét és zöld színű tereken
egyetlen fa nélkül

Úgy hajladozik itt a fiatal juharfa

(Täällä vahteraan taimi huojahtelee)

Úgy hajladozik itt a fiatal juharfa
mint a füst mint a láng mint egy lakáj
úgy nyöszörög akár a tv-antenna

a változások szele jár-kél

szülőfalumban
traktoroknak engedik át a tetőgerinces házakat
a tóparti bungalóból gépeket óvó fészer lesz

itt a sirály órákig köröz a víz fölött
de nem látom hogy a tóban találna is valamit

Előszó
(Johdanto)

Nemzet voltunk mi is,
nép a népek seregében,
bár lovaink átúszták a tengert
és ott alapították meg Európát.

⁂

Miénk volt a tenger és az erdő, halak a vízben, madarak a fán,
nőknek zengett a madárdal, férfiak hálójába buktak a halak,
mígnem eltelt az idő, a fák visszanőttek a földbe,
tenger mosta el a csontokat, a halak, madarak éltek túl mindent.

⁂

A tenger fölött, az égen át eveztek a férfiak,
aki lepényhalat fogott, feldobta a fára és ujjongva szólt,
ott a hold!
Tündökölt a nők hasa,
a halat meg szentnek nyilvánítottuk és áhítatosan
befalatoztuk.

⁂

Az asszonyok madárdalt hallgattak, és énekeltek,
ha elnémultak a madarak,
énekeltek a tehenek tőgyéhez, a tehenekhez,
ha nem is voltak tehenek.

* * *

Naivak, együgyűek voltunk.
És elszállt az idő, vele a férfiak, nők, halak és a madárdal.
Elöregedtünk és megkorpásodtunk, ennyi történt.
Nem szenvedtük meg a világ végzetes változásait,
a csodálatos görög költők későn nyitották fel
a szemünket.

* * *

Az embernek megadatott az élet,
és gondosan mérlegelhette,
mely módját akarja a halálnak,

komor égbolt lóg a feje felett,
mint egy csillagokat termő kert,
és kenyérként pottyan szájába a föld.

Helsinkiben élek

(Minä asun Helsingissä)

Helsinkiben élek.
Helsinki Finnország fővárosa,
tengerparton fekszik Leningrádtól nyugatra 120 mérföldnyire.
Fejlődő város, magasak a lakbérek is.
Erdőink közepén üldögélünk, háttal az óriásnak, akit egy forrás
vizében figyelünk, hogy néz ki: sötét ruhát visel, fehér inggel,
ezüstszürke nyakkendővel. Arrafele minden másként van,
mint nálunk, ott fejen járnak vagy éppen fej nélkül.
Mi saját erdőink közepén üldögélünk,
de távol nyugaton van egy ország, a parti vizein
hatalmas szemek úszkálnak s ellátnak egészen idáig.
Helsinkit Alvar Aalto tervei alapján építik újjá.

Esténként

(Minä soitan sinulle illalla)

Esténként éneket dúdolok neked
erről a kőhideg világról,
melyben várom a kurta nyarat,
hogy szürke tócsává olvadjon a hó.
Várok rád ámulni kész szemekkel,
vízumod van tavaszból az őszbe,
várlak téged, várlak türelemmel,
ha szürke tócsává olvad el a hó.
S melegem lesz egy szempillantás alatt
válladra hulló hosszú hajadtól.

A kentaur

(Kentauri)

A fej te vagy, a láb én vagyok.
Fej vagyok, ha te vagy a láb.
Én viszlek téged,
engem te viszel.
Volt ahogy volt, ma éjjel boldogan
kopog patánk, szemünk a földet látja.

Nem hagynám, hogy véget érjen *

(En soisi sen päättyvän)

Róluk nem beszélek, mind a múltba hulltak.
Ősz van.
Itt maradok veled sokáig.

* * *

** Részletek a hasonló című verseskötetből.*

Emlékszem, milyennek láttalak először:
mintha később rajzolták volna meg
a szemed.

* * *

Versek ezek, de nem a szerelemről, hanem az együttlétről.
Nem hagynám, hogy véget érjen.

* * *

Ne hagyj engem meghalni!
Főzz nekem kását, készíts pár tojást!
Még egy kis dolgom lenne veled.

* * *

Nem kellene kibeszélni, ami úgyis megtörténik.
Ma képeket szegeztünk a falakra.
S egy pillanatra mintha otthonunk lett volna.

* * *

Amikor megjön és névtelenül sírni kezd,
mi nevet adunk neki.
Ezen a néven szólítjuk majd,
és megmutatunk neki minden helyet.

* * *

Szemüveges vagy.
Vedd le most a kedvemért!

* * *

Más-más úton jöttünk,
de közös révbe értünk.

* * *

Fekszem,
nézem a felfedett csodáid: hasadon csónakok,
a tavasz mindjárt jön
erdőstül a fák mögött.

⁂

Iciri-piciri erdőcske vagy,
egy iciri-piciri házikóban iciri-piciri törpe
a gyermekdal szerint.

⁂

Fogaid oly szellősek,
hogy mikor mosolyogsz,
a szél féltékennyé tesz.

⁂

Az anyag létezik, abból vagyok. Ha szemembe nézel,
biztos lehetsz benne, hogy szeretlek.

⁂

Ha ezen az úton járunk, már egy másik úton vagyunk,
melynek neve: Őszinte Kapcsolat
a Fenyvesen Kívül Is.

⁂

Ha én vagyok az ősz és te vagy a tavasz,
akkor én téged várlak.

⁂

Semmit sem szólok, így nő meg ára a szónak.
Megtakarított pénzem lesz
a nem várt napokra.

* * *

Szeretnék megint útra kelni,
leszállni egy ismert reptéren, hogy azt gondolhassam:
Európában vagyok.

* * *

Fenyő és nyírfa.
Fenyők és nyírfák. Mi minden hullik közéjük,
ha ősz van,
vagy tél és tavasz, nyár és ősz megint.

* * *

Ma a csend napja van.
Egyetlen ügyfél én magam.
Levelet kaptam, amiben közlik:
én vagyok Rimbaud.

A bolond férfi lovai

(Hullun miehen hevonen)

Egy bolond férfitól képet vásároltam.
Maga rajzolta saját kezűleg,
egészen közönséges lovacska volt rajta,
de szemei az orrlyukából néztek ki.
Szántszándékkal tette ezt,
hátha elhinnék az emberek,
mennyire balga bolond,
és így jobban vásárolnák képeit.
Én vettem is tőle.
S elképzeltem a lovat, ahogy áll a fenyvesben,
este, mikor a nap tányérjából folyik a vér.

este tisztábban látszik a füst

(illalla savu näyttää puhtaammalta)

este tisztábban látszik a füst
és szigorúbban zúg a szél

főzzek-e kávét

a földből szikla lesz kő-ököl
Finnországra gondolok
mindenre gondoltam és most este van
fáradság tepert le
a madárszárny is elnehezül egy homokszemtől

fák hangján a fáknak

(puun äänellä puiden)

fák közül
az erdei fenyő ágai
idáig látszanak
a szoba végében ülök
új ábécéket találok ki
az üveg összetörik a sejtfalak
szétesnek mint a csónak
fordul a tenger
valaki kiáltott
fák hangján a fáknak

templomból jönnek az emberek

(kirkosta kävelee ihmisiä)

templomból jönnek az emberek
csevegnek a szentbeszédről
és szippantanak az őszből
az újságokban demokratikus erőkről írnak
és népünknek szóló elismerésről
mi tart még itt téged Catullus?
miért nem halsz meg már?
gyorsan elszáradnak a krumplitövek
október van
hosszú az este
egy fiú jön az erdőből íjpuskával a vállán

Megittam az esti teámat

(Join iltateen)

Megittam az esti teámat,
könyvet olvastam,
elüldögéltem a rakparton,
és találgattam, mit csinálhatnak a többi házban.
Zseblámpával a vízbe világítottam:
sügérek villantak a mélyben,
s lent a fenéken rák sétált.
Aztán az eget kémlelgettem,
közeleg-e már az ősz.
Visszaindultam,
felmentem a lépcsőn,
nyugodt voltam, akár a halál előtt.
Takaró piroslott a gyerek ágyában,
apró kis keze a tarkója alatt.
Kiléptem az udvarra,
s ahogy visszajöttem,
már leszállt az éjszaka,
csak ültem, és Sztálin feje felett figyeltem kifelé.

Szülőföld

(Synnyinmaa)

Két szárított haladdal,
kicsinyke kenyérdaraboddal
jóllakatsz bennünket, Szülőföld.

Korhadó régi csűrjeid,
szegényes zsindelytetőid
megóvnak bennünket, Szülőföld.

Madarak tiszta énekével,
szobák ősi szentképével
erősíted lelkünket, Szülőföld.

Magtárad gabonával megtelik,
gyáraid csendben termelik
nekünk a javakat, Szülőföld.

A szegénység miért tör hát ránk,
miért csak Svédhonban akad munkánk?
Miért űzöl messzire, Szülőföld?

Nyolc mondat

(Kahdeksan lausetta)

Apám tartalékos tankelhárító tiszt volt.
Azon a nyáron kezdtem járni, mikor kitört a háború.

Tömött hátizsákját látva még eszébe jutott apának a csizmakefe
meg a cipőkenőcs: „Kellenek ezek, ha Viipuriban leszünk."

Amikor bevonult, nyaralónk mellett mentek el a vonatok,
katonák a kupékban a Kaarinát énekelték.

Apa azt írta haza: „Műveljétek a kertet, óvakodjatok
a bombázásoktól.., jól megy a sorunk.., ősszel véget ér minden."

Egy nappal korábban esett el, mint Viipuri.

Visszakaptuk a tárgyait: csizmakeféjét, zsebóráját,
a cipőkenőcsöt, anyám leveleit s egy véres vattadarabot.

Télen répát ettünk, és félve ücsörögtünk a szűkös
óvóhelyen, beszélni éppen akkor tanultam.

Népbolondító demagóg

(Demagogi)

Mézesmázosan hazudta
fehérnek a feketét,
feketének a fehéret –
s könnyű győzelmet aratott.

Keveset törődött
a szégyennel, mely pimasz
pőréséggel rátapadt,
csak rohant a süllyesztő felé.

Vesper

Egy vonat a harmadik vágányról
22 óra 10 perckor indul délnek.
De mi a köztársaság padlásán maradunk,
hogy lapozgathassuk
az Egoizmus régi évfolyamait.
Körülöttünk békés az éjszaka
és csillagoktól fényes.

Nyáréjszakák

(Kesäyöt)

Ezüstösen fénylenek
nálunk itt északon
a nyári éjszakák,
ilyenkor a tavak
tükre sem rezdül.
Tágas partok között,
végtelen vizek felett
lebeg
a hunyó nap:
úgy tesz,
mintha csak
a parti nádasokban
akarna időzni,
mintha a nyájas
nyári éjszaka
szánta volna meg,
és most az ölében
így óvja, ringatja.

Itt töltjük a telet

Itt töltjük ismét a telet,
e kalmárkodó köztársaság
déli szögletében,
otthont is építünk ide,
de közel
a madarak vonulásához.

Dongóként zúg el

Dongóként zúg el felettünk
egy repülő. Jól van így.
Idáig kéklik a kopasz hegycsúcs,
és esténként a petromax duruzsol.
Talpunk alatt csikorog a fagyos hó,
amit széthord a bánatos,
nehézkesen nyögő fáradt barom.

Profán sorozat*

(Profaani sarja)

A közeli farm fényt szór az éjszakába,
úgy hírlik, jobban tojnak így a tyúkok.
Fény lobog bennem is,
de mindhiába.
Én Vivaldira gondolok,
nem lennék jó baromfitenyésztő.

* * *

Ha nekem egy hizlaldám lenne,
mint itt a szomszédban Pöyhönen úr örököseinek,
a disznóknak naphosszat
Mozartot játszanék.
Képzeljenek el
egy Mozartot kedvelő malacot!
Ez eszembe juttat néhány embert,
akik nem szeretik a könyveimet.

* * *

Házat szeretnék e földön, ahogy Kirstinä,
a tengeren meg egy szigetet, mint Jahnson,
és költő szeretnék lenni,
ám nem úgy, mint Saarikoski, hanem mint az igaziak,
és szeretném…,
igen, éppen most szeretném megtudni,
milyen az: egyedül lenni.
Oly egyedül vagyok!

* * *

** Részletek a sorozatból.*

Itt vidéken úgy élünk, akár a városban,
többé már nem fizetőeszköz a mókusprém.
De meglehet, mókusok sincsenek itt többé!
Igaz, mindennap csahol egy kutya,
ám nem tudom, hogy miért.

* * *

A szobámban csak néhány könyv van,
az egyik végében ágy,
a másikban asztal, hamutartó és ez az írógép.
Megdupláztam az életem,
mert leegyszerűsítettem.

Fiatal vagy

(Olet nuori)

Fiatal vagy,
s én csak téged szeretlek.
Öregszel,
s én egyre csak szeretlek.
Öreg vagy,
s már csak én szeretlek.

Boldogító szertartás

Boldogító szertartás:
elszánt komolysággal nézzük a tavaszt,
mint az első finnek a középkori szentképeket,
amiket oly primitíven másoltak le,
amelyek mégis kiszorították eredeti bájukkal
az ösztönző mintákat.

Boldogító hagyomány,
amelyet úgy kell ápolni, higgadtan,
méltósággal és borongón, mint nyugtalan korunk
megnyugtató ellentétét.
Most tavasz van,
késleltető szertartása a télutó.

Május van

Május van. Alszik a gyermekem,
madárdalba pólyáltam.
Ha ajtót nyitok, egy daru röpül be.

Egy zsúfolt buszban

(Ruuhkabussissa)

Egy zsúfolt buszban,
mely a munkából, hiábavaló erőfeszítésekből
ezer kilókat szállít hazafelé,
van, aki Esti Híreket olvas, van, aki nem képes erre,
csak ölbe tett kezekkel ül.
Hirtelen az egyik férfi
- teljesen józannak látszó, gondozott külsejű –
öklével kezdi verni az ablakot, és hosszan kiabálja
dühödt káromkodásának ocsmányságait.
Kell-e ilyenkor
a mellettünk ülőhöz védelemért fordulni,
ilyenkor össze kell-e tartanunk legalább
egy szemérmes mosoly erejéig?!
Aki Esti Híreket olvasott, gyorsan abbahagyja,
aki eddig nem olvasott, most olvasni kezd.

Jesse James II.

Magas létrán üldögél,
világol fényes homloka,
és felírja a tapétára: L'amour.

Pisztolyt biztosan nem hord magával,
csövét inkább földdel töltené meg,
hogy nefelejcset ültethessen bele.
A virágot is tövestől kedveli.

Csapzott haja izzadt vállára tapad.
S egyre azt hajtogatja: Szerelem, Virág, Mindenség.
A városban él, a kikötőben,
a mennybolt felett.

A merénylő már harmadik napja figyeli

(Kolmatta päivää vaanii sala-ampuja
Mannerheimin patsasta)

A merénylő már harmadik napja figyeli
Mannerheim szobrát,
nem tud dönteni: lóra vagy lovasára lőjön-e előbb.
Egy kissé a sörény alá,
a paripa szeme közé céloz,
majd fegyverét leeresztve rágyújt.

Kátrányos vedreket cipel éjjelente.
Sakkozgat a Finn Cserkészlányok Csapatának
miniszoknyás vezetőjével.
Lausanne-ba eszperantó nyelven sürgönyöz,
a válaszokat hangosan felolvassa és az FKP nevét hamisítja alá.
Mannerheim pedig ül a lova hátán,
kezében a marsallbotjával,
a merénylő napszemüveget
próbál a szemére feltenni.

Ő a Nemzeti Lelkiismeret Új Frontjának harcosa,
ez olvasható kézikönyvének 16. oldalán:
„Ha szándékotokban áll lelőni egy nemzeti hőst
vagy szobrának ledöntését tervezitek,
győződjetek meg, rendben van-e a puskátok!”

Az ablakok üvegén csillog a napfény.
Öt dörrenés.
Rohanó lábak dobogása hallik.
Hurrá! Szabadságharc egy újdonsült eszményi vezérrel.

A turkui kereskedők utcájában

Turkui kereskedők utcájában, a Wiklund áruházban
automata géppel háromszor fényképeztem le magam.
A fotók szabályosan félresikerültek:
vállamon csupán egyetlen fej díszelgett,
rajta párosával a fül, szem, orrlyuk és az arc,
de szólóban az orr, áll, homlok és a száj,
a két ajkam merő csoda. S az orr alatt, az államon
és pofámon vörös szőrzet tüskésedett.
Sörényem is meglehetősen hosszúra nőtt,
olyan hosszúra, hogy mikor az utcára kiléptem,
a mellettem elhúzó autókból furcsán mosolyogtak rám.

Képeimen meg sem próbáltam az Üdvhadsereg alantas
tisztjének lepénzelését, hogy a szegényeknek szánt
ingyenleves sójából magamnak nyereséget csaljak.

Én nem hasonlítok a város egyetlen hivatalnokához sem,
tőlem ajándék nem került a városi végrehajtó úr villájába,
jegy nélkül soha sem szemtelenkedek a koncertekre.

Engem az életre ítéltek.
Magammal hozhattam a ruhámat,
de figyeltettek, ahogy az ajtón kiléptem,
s míg titkokban a vonatra próbáltam felszállni,
a tűzoltóság kiérkezett az állomásra,
és a sok tökfej megvádolt gondatlan tűzokozásért,
s mivel egy üveg vörösbor is volt a táskámban,
a bíróság rögtön összeült,
az újságok mocskolódó szavakkal rágalmaztak meg,
mikor a tárgyalóteremből emberek közé léptem.

Szerelmes vers 1966 nyarán

(Rakkausruno kesällä 1966)

mikor a helsinki gyors átdübörög
a vasúti hídon
mikor lökhajtásos repülő rajzol
fehér csíkot az égre

vágyódom utánad

mikor a hajókürt az indulást jelzi
s távozni kell a kísérőknek
mikor a vagonban kampókkal erősítik
egymáshoz a rakományt

vágyódom utánad

mikor elnéptelenedik az egész piactér
s a WC-ben lezúdul a víz
mikor keskeny kapun próbál
behajtani az autó

vágyódom utánad

vágyódom utánad

mikor gépkocsi roncsa fekszik az útfélen
összetört ablakokkal
s oldalából szegélydíszek meredeznek
mint a megfagyott csillószőrök

Fiatal vagyok és bohó

(Nuori ja hullu)

Fiatal vagyok és bohó,
feltöltekeztem a varsavianka vad erejével,
a sibeliusi fénnyel és szerelemmel,
a beethoveni bánattal és békével,
és Vivaldi Nisi dominusa
szól szüntelen fejemben.
Fiatal vagyok és bohó,
úton az ismeretlen nap felé,
készen, hogy saját szememmel lássak mindent.
Vége az idillnek: nem térek ki az igazság elől,
s ha félek, menekülök.
Fiatal vagyok és bohó,
ajtót vágok a falon, ha át akarok jutni,
kész vagyok minden percben a halálra,
és örökké kész az életre is.
Lemondtam róla, hogy hírnevet szerezzek
vagy megjegyzendő arcot. A nap fénylő is, sötét is,
minden egyformán riasztó, idegen.
Fiatal vagyok és bohó.

Nyáréji fények

(Kesäyön valot)

Nyáréjszaka van.
Rendekben hever a fű, ködöt lehelnek
a mezők, a csontokon is átsüt
a holdfény, s a köd mélyén fuldokló
hűvös éjszakában
suttogó árnyak lebegnek.

Ébren vagyunk:
én, te és a hold.
Elhalványul a tinta, az írás
láthatatlan, mint a régi költő tolla.
Hátulról hull a holdfény
szerelmünkre, és örömmel telt
ezüstpohárrá varázsolja.

Ébren ülünk a nádszékben,
kint a korhadó verandán. Vonzalmunk átizzik
húsunkon, csontunkon. Ébren vagyunk, mint a vadkacsa,
mint a sarokvas vagy leválásáig a nyírfakéreg.
Verandánk fájában
megreccsennek a hernyók álmai.

Nyáréjszaka van.
Rendekben hever a fű, ködöt lehelnek
a mezők. Ám az erdő mögött
már kaszáját feni a reggel, s dől a köd,
akár a fű. Az ébredő lepkék
megrészegülnek a szárító naptól.
Ó, hogy táncol a kelő fény!
Áldott legyen a neved Hélium!

De a korhadt fában hernyók álma percen,
messze evez a hold, kiömlik a víz
a felborult ónkannából.
Kiürül az ezüstpohár is,
s reggelbe merülten hallgat a nádas.

Utazás közben

(Olen kaukana sinun luotasi)

Megfeketedett ezüstből kiömlő éjszakában,
messze tőled zuhogó esőben ázok,
egyik reflektorom darabokra is tört.
Sötét erdő szélén gondoskodón világít a reklám:
az automata csak pénzérmével működik –
ahogy szerelmed is csak hibátlan versekre reagál.

Bocsáss meg hát, hogy mégis összegyűrődött e versem,
hiszen egész éjjel egy agyongyötört zakó
zsebébe rejtve utazott, s ebben a zsebben
nem maradt épen még egy cigaretta sem.

A látómezőből kifűrészeli magát az erdő,
hogy szabadon loboghasson az égbolt,
még a korai kivilágosodás előtt
elmenekülnek a felhők, a puha sárgarézből valók.
Várj hát egy kicsit, mindjárt kereket cserélünk!

Nocturne

Lelkem dalát
dúdolom neked,
ha alkony pírja
festi meg a vizeket.
S mikor már némák a madarak,
meggyújtom a tó felett
az éjszakai holdat.
S ez égi lámpás fénykörében
röppen fel az énekem.
Ezt susogja a nádas is
majd a partok mentében,
nyárfák levelei ölbe kapják,
dajkáló szélnek adják tovább,
s talán holnap a fölkelő nap
ebből szövi már fénypalástját.

Víg madár a csók

Víg madár a csók, madarat fogok neked,
fürge hal a csók, halat kérek tőled,
csacska virág a dal, virággal ékesítelek,
tüzes nap a pillantás, a napot hozom elébed,

csöndes part a bánat, egyedül ülök a parton,
halk folyó a várakozás, egyedül evezek a folyón,
forró ház a vágyakozás, egyedül lakom e házban.

Adj nekem madarat, halat kapsz cserébe,
szakassz rólam virágot, napot kérek érte,

te a parton állsz, a folyó halkan fut tova,
én a házban lakom, és ösvény visz a partra,

az ágakon szél játszik, levelet sodor a légbe,
az ágakon te játszol, s belesodorsz a szélbe.

Milyen lenne?

Milyen lenne a világ nélküled?
Milyen a nap mosolyod nélkül?
Milyen lenne a virág, ha szemed nem látná?
Milyen az erdő – hajkoronád híján?
És ajkad nélkül milyen lenne a méz?

Megíratlan költemény

Tele a havas téli erdő nyomokkal,
melyeket még ott sítalp sem hagyhatott,
tele el sem hangzó suttogással,
tele megfestetlen tisztásokkal,
faszobrokkal, melyek még formálatlanok,
tele megkomponálatlan szimfóniával
és verssel is, amely még megíratlan.

Sirály
(Lokki)

A Finn-öböl felett
száll a fehér sirály,
széllel a nyomában
szürke este kószál.

Zöldellő park susog,
mese kél a hársról,
s talán rólunk is tud még
a part menti házsor.

Meleg hullám csobban,
késő estére jár,
szárnyas sorsként villan
előttünk a sirály.

A kitagadott hó

A városokban
csak átkozzák a havat,
kitiltják az utcákról,
s a billenős teherautókra hányva
száműzik a terekről, udvarokról.
Nézem e meddő vesződséget,
s megfájdítja fejemet a felismerés:
mára már a városi utcákon
idegesítően idegen a tél.
A hó csak a vidék várt gyermeke,
hóbunda csak a mezők takarója,
melynek óvó fehérsége alatt
éled a holnapi élet.
Abbahagyom hát a város
bús sorsú havának fixírozását,
s vidám lélekkel gondolok
a hóval behintett pihenő erdőkre,
a hóval betakart tiszta mezőkre.

Vajon te mit tettél?

(Kolumbus: Mitä sinä teit?)

Kolumbusz: Vajon te mit tettél?
Én fölfedeztem Indiát.
Odüsszeusz: Én csak bebolyongtam.

Életrajzok, miniportrék

ANHAVA, Tuomas (1927–2001)

Költő, műfordító és kritikus. 1927-ben született Helsinkiben. 1944-ben kezdte meg egyetemi tanulmányait. 1948-1961 között kiadói tisztviselő. Közben egymás után két lap szerkesztőségi titkára, majd a 60-as évek elején az írószövetség titkári tisztét is betöltötte. Úgy bontakozott ki esszéírói, kritikusi munkássága, hogy egyik legjobb értője, ismerője, teoretikusa lett a modern művészetnek Finnországban. Kai Laitinen után 1966-1979 között főszerkesztője a *Parnasso* című folyóiratnak, mely a megújuló hazai irodalom legrangosabb bázisa. 2001-ben Helsinkiben halt meg.
Tulajdonképpen kritikusként indult, az 1950-es évek elejétől azonban puritán, dísztelen, de erősen intellektuális töltésű verseivel lett népszerű költő. Lírai hangja fokozatosan változott, kezdetben ugyanis az angolszász, főleg Ezra Pound stílusirányzatának hatása alatt alkotott, később viszont a japán költészet szűkszavú kifejezésmódja, illetve a kínai klasszikusok tömörsége felé fordult. Kialakuló világképére a szkeptikus alapállás jellemző: rögzíti az élet bizonytalan voltát, de éppen ezért pontos megfigyelője a tovatűnő természeti jelenségeknek. A finn modernizmus többi képviselőjéhez hasonlóan ő is elutasította a különböző társadalmi eszméket. Úgy érezte, kevés beleszólási lehetősége van a világ dolgaiba, ezért az irónia védőpajzsa mögé bújva csendes kritikával figyelte az emberek, a politika mindennapjait. Karakterisztikus vonása lett az iróniával társuló melankólia. Műfordítói tevékenysége elsősorban a japán lírára irányult.
Összegyűjtött költői műveinek kiadására először 1967-ben került sor *Runot 1951–1966* (Versek 1951–1966) címen. A kötet megjelentetése az Otava Kiadó érdeme volt.

ARONPURO, Kari (1940)

Költő és regényíró. 1940-ben született Tamperében. Tanulmányait követően egy észak-finnországi városkában, Kemiben lett könyvtáros. A háború után

induló új nemzedék fiatalabb tagja, a diadalmas modernizmus egyik hazai képviselője. Őt is, mint a többi kortársát, sokáig gyötörte a háború nyomasztó élménye – ennek személyes érintettsége is oka lehetett. Jellemző módon még az 1964-ben kiadott *Peltiset enkelit* (Bádogangyalok) című első lírai kötetében is verset írt a háborúban elesett apjáról. Ez az ismertté és népszerűvé váló alkotása a *Nyolc mondat*. Mint modernista költő új alkotási technikának lett a híve, bátran használta fel lírikusként is, prózaíróként is a kollázs nyújtotta lehetőségeket, verseit szabad, kötetlen formában írja. Szinte minden munkájában felismerhető egy sajátos kritikai álláspont.

HAAVIKKO, Paavo (1931)

Költő, próza- és drámaíró. Egy helsinki kereskedőcsalád gyermekeként született 1931-ben. Húszévesen kezdte el egyetemi tanulmányait, és ekkor jelenik meg első könyve is *Tiet etäisyyksiin* (Távolba futó utak) címmel. Ettől kezdve egymás után adják ki fontosabbnál fontosabb köteteit. 1984-ben megkapta a Neustadt-díjat. Eposzt írt a Kalevala egyik epizódjából, illetve a teljes Kalevala alapján forgatókönyvet készített Kalle Holmberg *Vaskor* című filmjéhez. Tuomas Anhavával és Pentti Saarikoskival együtt a háború utáni megújuló finn költészet nagy triászát alkotják, így érthető, hogy a hazai modernista iskola köréjük szerveződött.

Haavikko olyan újító költő, akinek a lírájában igen fontos szerephez jutnak nemzetének kérdései is, még ha gyakran ironikusan szólaltatja meg népe sorsproblémáit. De ugyanakkor egyetemes jelentőségű, európai rangú alkotó is. Ez az általa képviselt Európa mindenféle ó- és újkori barbárság ellentéte, olyan szellemi, kulturális földrész, amely humánumával próbálja ellensúlyozni a szörnyűségek világát. Innen ered a költő erős vonzódása a klasszikus múlt, az európai örökség hagyományaihoz. A háború utáni új nemzedék emblematikus képviselőjeként elsősorban a szkeptikusság jellemzi állásfoglalásait. Tudatosan érzékelteti az élet bizonytalanságát, viszonylagosságát és egyúttal könyörtelenségét. Relativista életszemléletet tükröző lírájának ezért lesz egyik fontos eleme a történelem, amelyet úgy kapcsol össze műveiben a mával, hogy egyszerre képes láttatni egymáson át a múltat és a jelent. A két idősík nézőpontjának egymás mellé állítása ugyanakkor ironikus látásmódot eredményez, egyfajta kritikusi hangot gerjeszt. Lírájának egyik reprezentatív összefoglalása – többször is újranyomva – *Runot 1951- 1961* (Versek 1951-1961) cím

alatt jelent meg a helsinki Otava Kiadónál. *A hold udvartartása* (Európa Kiadó, Bp. 1985) címen magyar nyelvű kötete is van.

HARTZELL, Raimo (1941)

Helsinkiben született 1941-ben. Első verseskötete 1965-ben jelent meg *Joku soittaa pianoa* (Valaki zongorázik) címen, amelyet továbbiak követtek, pl. a *Myöhemmin samana kesänä* (Később, ugyanazon a nyáron, 1967), a *Koiraa muistuttava pilvi* (Kutya alakú felhő, 1968).

HELLAAKOSKI, Aaro (1893–1952)

Költő, aki azonban nem irodalmi munkával kereste a kenyerét. 1913-ban kezdte egyetemi tanulmányait, majd ennek eredményeképpen a filozófiai tudományoknak előbb kandidátusa, végül doktora lett. Az egyetem után különböző helsinki gimnáziumokban tanított földrajzot és biológiát, 1930-tól pedig a helsinki egyetem magántanára is volt 1949-ig. Közben szerkesztőként is dolgozott. Magánéletének fordulópontja 1924, amikor feleségül vette a híres szobrász, Wäinö Aaltonen Lempi nevű nővérét.
Egocentrikus, individualista beállítottságú lírikus, de írt természetleíró verseket is. Az erős én-tudat, a természethez való panteista kötődés mellett a szabadabb versbeszéddel próbálkozó kísérletezés szintén jellemezte munkásságát, jóllehet végig a kötött költői forma egyik legrangosabb művészének tartották. A kötött versforma általános használata ellenére ő lett – a svéd modernizmus inspirálására – a korszerűsödő finn líra egyik előkészítője, vele kezdődik el a költői kifejezésmód megváltozása, a szabad vers finnországi meghonosítása.
Az *Elegiasta oodiin* (Elégiától az ódáig, 1921) című könyve már nem az első, de egy gazdag és jelentős költészet elindítója lett. Az összegyűjtött verseinek kötete *Runot* (Versek) címen 1953-ban jelent meg a Werner Söderström Osakeyhtiö kiadásában. Magyarul is olvasható tőle válogatás (*Tükörtánc,* Európa Könyvkiadó, 1984).

HIIRI, Armas (1935)

1935. február 15-én született az egykori leningrádi területhez tatozó Pieni Autiokylä nevű faluban. Inkeri származású költő, de egyúttal műfordító,

szerkesztő, kritikus és tudományos kutató is egy személyben. Eino Kiuruval együtt oroszra fordították a Kalevalát. Ugyancsak Eino Kiuruval közösen megszerkesztették az inkeri lírát bemutató *Jos linnulta siivet saisin* (Ha szárnyakat kaphatnék a madaraktól) című antológiát. Közel 20 verseskötete jelent meg már részben finn, részben orosz nyelven (oroszul Armas Myshin néven publikál). Az inkeri költők közül talán ő fordul leggyakrabban az otthoni táj témájához.
A fordított versei a karjalai Petrozavodszkban megjelenő *Punalippu* (Vörös Zászló) című hajdani finn nyelvű folyóiratból valók, illetve majd ennek jogfolytonosan a nyomába lépő *Carelia* című folyóiratból származnak.

ISOMAA, Anja

A 2004-ben megjelentetett Otava-féle finn irodalmi lexikon nem közöl róla szócikket. A fordított verse a fiatal költőtehetségeket tervszerűen bemutató *Parnasso* című folyóirat 1967. évi 8. számában olvasható.

JUVONEN, Helvi (1919-1959)

Költő és műfordító. Nagykereskedő családból származott, 1939-ben került egyetemre. Volt lektor, korrektor, banktisztviselő, népiskolai tanító. Írt könyvkritikákat, esszéket is. Arvo Turtiainennel együtt finnre fordították Paszternak verseit (*Tohtori Živagon runot,* azaz Zsivágó doktor versei címmel). Összegyűjtött műveit már 1960-ban kiadták, s ez a gyűjtemény tartalmazza a *Sanantuoja* (Hírnök) című posztumusz kötet anyagát is. Juvonen munkássága csupán tízévnyi időre korlátozódott. Első könyvét 1949-ben jelentette meg (harminc éves volt), s amikor 1959. október 1-jén meghalt, még nem töltötte be a negyvenet. Tehát erre a rövid alkotói korszakra esik az öt verseskötete. A költőnő – mint néhány elődje – örökösen súlyos etikai problémákkal küszködött. Az is ismert tény, hogy lírájának világnézeti irányultságát a keresztténységnek egy saját egyéniségére szabott változata határozta meg. Ennek a költészetnek érdekessége, hogy a természetet szinte személyes mikrokozmoszként kezeli, s a nagy emberi kérdéseket művészileg hatásosan tudja összekapcsolni az általa vizionált természet parányi jelenségeivel. Igen jellemzőek rá az emberi magányt, szorongást kifejező verses önarcképek is. A finn kritikusok, irodalomtörténészek szerint Helvi Juvonen hidat emelt a

tradicionális és a modernséget tudatosan kereső költészeti törekvések közé. Így lett a hazai líra egyik legeredetibb tehetsége, aki magába olvasztotta a népiséget, a szimbolizmust, és egyúttal sajátos költői mitológiát teremtett.

KAJAVA, Viljo (1909-1998)

1909-ben született Tamperében egy szabómester fiaként. Az egyetemet 1931-ben kezdte meg. Költő, író, műfordító lett, de újságíróként is dolgozott, 1934-1938 között pedig szerkesztője volt a 20. századi finn irodalom egyik legjelentősebb vállalkozásának, a *Tulenkantajat* (Fáklyavivők) című lapnak. Műfordítói tevékenysége a svéd nyelvterületre korlátozódott, sőt ő is adott ki svéd nyelvű műveiből összeállított köteteket. 1956-ban kapta meg az Eino Leino-díjat. Helsinkiben halt meg 1998-ban.
Először 1935-ben jelentkezett a *Rakentajat* (Építők) című kötettel. Korai verseiben szülővárosa életét énekli meg. Mivel Arvo Turtainennel együtt az ún. Ék-körnek az egyik legjellegzetesebb képviselője, érthető a baloldalisága, az avantgarde körökhöz tartozása. Pályájának kezdetén vérvörös zászlókhoz hasonlítja verseit, bár már ekkor is meg-megáll az apró természeti látványok előtt. A politikai verstől aztán a természethez fordul, egyre gyakrabban énekli a természet és a természet közelében zajló élet himnuszait. A világháború azonban kimozdította korábbi alapállásából. Aztán a svéd lírához fűződő kitérője után visszatér anyanyelvéhez és a finn költészethez, de már formailag megújulva: a fogalmi kifejezésmódtól elmozdul a modern képiség irányába. Nem véletlen, hogy a költői képre építő lírikusok elődjüknek tekintik. Kései korszakában a klasszikus kínai költészettel rokon érzékenységű természet- és gondolati líra művelője és az öregkor világának kifejezője lesz. Még arra is van kedve, hogy visszatérjen fiatalkori témaköréhez, s megírja szülővárosáról a *Tamperei versek* című könyvét. 1996-ban a vele együtt megöregedő feleségéhez írt félszeg-ironikus vallomásokkal zárult hosszú költői pályája. Költeményeit szívesen válogatják be a különböző szempontú antológiákba.

KEJONEN, Pekka (1941)

Prózaíró és költő. 1941-ben született Kuopióban, ahol a 60-as években csatlakozott a megújulást hirdető irodalmi körhöz. Íróként besorolták az ún. spontán vallomásos próza képviselői közé. A finn irodalomban fontos szerepet

játszó spontán elbeszélők voltak még Kejonen mellett Pentti Saarikoski vagy Timo K. Mukka is.
A korabeli finn beatnik megtestesítője volt, hitelesen ábrázolta a dzsessz világában egyik napról a másikra élő, évről évre csak csavargó fiatalokat. Több prózai írása a szatíra iránti érzékéről tanúskodik. Költőként pedig sokat foglalkozott formai újításokkal, stíluskísérletekkel. Meglehetősen rapszodikus egyéniség. Lírai műveket tartalmazó könyvei a *Käyttögrafiikkaa* (Alkalmazott grafika, 1965) és a *Hotelli Huminan laulaja* (A Humina hotel énekese, 1972). Ezen utóbbiból valók a fordított versek.

KIRSTINÄ, Väinö (1936)

Költő, műfordító, dramaturg és esszéíró. Parasztcsaládból származik, 1936-ban született Tyrnävä-ben. 1963-ban filozófiából kandidált. Dolgozott fordítóként, hírszerkesztőként, 1965-ben lett a rádió dramaturgja. Verseken kívül kritikát, esszét is ír, főleg a modernizmus kérdéseivel, pl. az ún. lettrizmussal foglalkozott. Baudelaire-fordító.
Első verseskötete, a *Lakeus* (Síkság) 1961-ben jelen meg. Már ebben biztos kézzel alkalmazta az 1950-es évek modernizmusának valamennyi formáját. Az ekkoriban publikált esszéiben elméletileg foglalkozott a dadaizmussal és a nonsens-költészettel, de érdekelték a konkrét költészet képviselői is. Saját verseiben szintén találkozunk a konkrét képvers irányába mutató törekvésekkel. Egyik ciklusa dadaista és szürrealista látomásokat vázol fel a civilizációról, saját társadalmáról. De a 70-es évek elejétől kezdve az anarchista kétségbeesésből, a személyes szenvedések világából visszatér tematikailag egy egyszerűbb, egy természetközelibb környezetbe. Végső soron megállapítható, hogy sokszor szélsőségesen modern költő, aki azonban verseiben mégis a pontos, a fegyelmezett kifejezés híve, mégha esetenként lettrista ötletekkel is eljátszadozik. Első gyűjteményes kötetét 1979-ben adták ki *Runoja* 1958-1977 (Versek, 1958-1977) címen.

KIVI, Aleksis (1834–1872)

Költő, író, voltaképpen a finn irodalom megteremtője. Eredeti neve Stenvall. Nurmijärvi faluban született egy egyszerű szabó gyermekeként. Éles eszű fiát az apa hamarosan írni-olvasni tanította, így lesznek a finn népdalok és a Biblia

az író első irodalmi élményei. 1859-ben kezdte egyetemi tanulmányait. Az egyetemen Lönnrot Kalevala-előadásait és Cygnaeus drámaelemzéseit hallgatta. Az egyetemet azonban otthagyta, hogy az irodalomnak szentelhesse életét. 1866-ban *Kanervala* (Hangaföld) címen látott napvilágot az egyetlen verseskötete, majd sűrű egymásutánban a drámái következnek. 1870-ben születik meg az életmű csúcsát jelentő regénye, *A hét testvér,* amelyet szinte minden nyelvre lefordítottak azóta. Költői munkásságának egyik érdekessége, hogy sok versét beépítette regényébe, drámáiba. Így például a *Szívem dala* című „betétversével" is – amely vitathatatlanul a finn líra remekművei közé tartozik – híres regényében, *A hét testvérben* találkozunk először, ahol szervesen betagolódik – pontosan kiszámított szerepkörben – a mű szövetébe. A költőnek küzdelmes életutat kellett végigjárnia. Az anyagi helyzete többnyire katasztrofális volt. Azután 1870-ben megrendült az elmeállapota is, gyógyintézetbe kellett szállítani. Innen 1872 tavaszán már hazaküldték mint gyógyíthatatlan beteget. A Tuusulában élő fivéréhez került, s itt érte utol a halál 1872 végén.

KORVELA, Katri (1921)

1921-ben született az egykori leningrádi terület Toksova nevű falujában. A civiléletben Unelma Konkka a neve. Inkeri származású, 1933 óta él Karjalában. Tanár, költő, prózaíró, de az orosz akadémia karjalai részlegének tudományos kutatója is volt. Rendszeresen publikált a petrozavodszki *Punalippu* (Vörös Zászló) című folyóiratban. A fordított versek is e kiadvány 1970. évfolyamának 3. számából valók, jóllehet később napvilágot láttak az első kötetében is. Verseskönyvei: *Aikojen ääniä kuuntelen* (Az idők hangját hallgatom, 1977), *Uinuvat* (Szunnyadók, 1983), *Heijastuksia* (Tükröződések, 1999).

LAINE, Jarkko (1947)

Költő, író, lapszerkesztő. Turkuban született 1947-ben, apja munkás, anyja újságkihordó volt. Ez a családi háttér meghatározta eszmei irányultságát. Ezért lett a 60-as években jelentkező új nemzedék életérzésének kifejezője, a radikális ifjúság egyik zászlóvivője, ismert beat-költő. A finn underground vezéralakjaként debütált a *Muovinen Buddha* (Műanyag-Buddha, 1967) című kötetével, amelyre rányomta bélyegét az urbánus témakör és a popművészetre

jellemző képvilág. Majd a későbbi köteteiben „megkomolyodott". Magyarul a Széphalom Könyvműhely gondozásában jelent meg tőle egy válogatás 2002-ben *A vers, amit mindig meg akartam írni* címen. Prózával is foglalkozik. Szoros kapcsolatban állt a *Parnasso* című vezető finn folyóirattal, amelynek előbb szerkesztőségi titkára, aztán főszerkesztője lett. Betöltötte egy időben a Finn Írószövetség elnöki tisztségét is.

LAURILA, Elisabet (1913–2004)

A Helsinkiben 2004-ben kiadott finn irodalmi lexikon nem ismeri, de az internet foglalkozik vele. Laurila először 1943-ban debütált a WSOY által megjelentetett *Nuoret runoilijat* (Fiatal költők) című antológiában. Első önálló könyve viszont csak 1945-ben született meg *(Johanna)*. Ez az elbeszélő műve olyan sikeres volt, hogy hamarosan le is fordították svéd, norvég, dán és francia nyelvre. Mindenütt elismerő kritikákat kapott. A következő évben már verseskötete is kiadásra került *Aurinkoniitty* (Narsugaras mező, 1946) címen. Ezt 1948-ban a *Hillitön sydän* (Féktelen szív) című regénye követte. Majd a novellákat tartalmazó *Kesäyö* (Nyáréjszaka) összeállítása látott napvilágot, amelyet megint egy újabb verseskönyv követett *Aurinko laskee vuorille* (Hegyekre ereszkedik le a nap) címmel. Ez utóbbi munkájáért állami díjjal tüntették ki, s ezen kötet alapján később megjelent egy angol nyelvű válogatása is. Külföldi irodalmi folyóiratokban gyakran közöltek tőle műveket, pl. amerikai, skandináv és főleg francia kiadványokban, ám Magyarországon ezidáig teljesen ismeretlen. 1978-ban a 65. születésnapjára *Kootut runot* (Összes versek) cím alatt kötetet adtak ki tiszteletére. 2004-ben halt meg. A költemények, amelyek itt magyarul olvashatók tőle, az 1972-ben Hämeenlinnában napvilágot látott *Elisabetin runoja* (Elisabet versei) kötetéből valók. Ehhez a verseskönyvhöz a híres francia költő, Jean Rousselot írt méltató előszót.

LEINO, Eino (1878–1928)

Költő, író, műfordító. Eredeti családi neve Lönnbohm. 1878-ban született Paltamóban, és 1928-ban Tuusulában halt meg tüdőgyulladásban. Apja révén (aki földmérő mérnök volt) karjalai származású. A családra jellemző volt az irodalommal való intenzív foglalkozás: édesanyja verseket írogató nő, bátyja pedig (Kasimir Leino) maga is elismert alkotó. 1895-ben iratkozott be az

egyetemre, ahol irodalommal, filozófiával foglalkozott, de hamarosan teljesen az írásnak szentelte magát. Tizennyolc évesen kiadott *Maaliskuun lauloja* (Márciusi dalok, 1896) című első kötete osztatlan sikert aratott, s ezt követően gyakorlatilag évente jelentek meg az újabb könyvei. Voltaképpen neoromantikus költő, de a hazai finn ellenállás erősödésének korában politikai tartalmú verseket is írt, átélve a nemzeti elnyomás súlyát és szégyenét. 1908 táján törés nyomai kezdenek mutatkozni költői pályáján. De változatlanul ő maradt a finn irodalom legsokoldalúbb és legeredetibb lírai tehetsége. Különböző minőségben részt vesz az irodalmi életben, foglalkozik újságírással, írt regényeket és drámákat is. Fordította a finnországi svédeket és a világirodalom klasszikusait Runebergtől, Dantétól Goethéig és Heinéig, Racine-tól Corneilleig. A finn Isteni színjáték (Jumalainen näytelmä, 1912-1914) szintén tőle származik. Összes műveit 1926-1930 között adták ki tizenhat kötetben. Magyarul is olvashatók a válogatott versei az Európa Könyvkiadó által megjelentetett *Himnusz a tűzhöz* (1978) című kiadványban.

LIES, Ahvo

Karjalai finn költő. A Petrozavodszkban (Petroskoi) megjelenő finn nyelvű *Punalippu* (Vörös Zászló) folyóirat az 1980-as években több versét is közölte. A magyarra fordított költemények eredetileg szintén itt láttak napvilágot.

MANNER, Eeva-Liisa (1921–1995)

Költő, író, műfordító, aki drámaírással is foglalkozott. 1921-ben született Helsinkiben, ahol apja kiadói tisztviselő volt. Ő egy ideig biztosítási ügynök, majd kiadóban dolgozik. Még Spanyolországban is élt, egyik regénye éppen az akkori spanyol rendszer elleni tiltakozását fejezte ki. Írt esszéket, irodalomkritikákat, illetve Shakespeare-t fordított – igen korszerűen. A költőnő 1978-ban, 57 évesen – szubjektív okokból – lezárta alkotói munkásságát, és többé nem adott ki újabb verseskötetet. 1995-ben halt meg Tamperében.
Pályáját hagyományos költőként kezdte, csak később csatlakozott a modernistákhoz. Első kötete még 1944-ben jelent meg *Mustaa ja punaista* (Fekete és vörös) címmel. Ám lírájához a legjobb kulcsot a *Tämä matka* (Ez az utazás, 1956) című harmadik könyve adja. Részben azért, mert ez a kötete a finn modernizmus diadalra jutásának a dokumentuma, s ettől kezdve számára a

modern költészet lett az életforma. Másrészt azért is fontos ez a műve, mert ahogy a későbbi drámáinak, ennek a kötetnek is a magány a fő témája. E költészetnek azonban van egy másik központi témája is: az ún. „mágikus rend" és a „logikus rendetlenség" ellentéte. Úgy véli a költőnő, hogy a boldogsággal tele „mágikus rend" elbukik a „logikus rendetlenség"-gel szemben, azaz a mese világa, a gyermekkor és a képzelet csodája is elpusztul. A kegyetlen élet és az emberi brutalitás érzékelése tehát igen komorrá festette Manner költészetét, amelynek harmadik tematikai sajátosságaként megjelent a versekben a zene is. Magyarul *A füst árnyéka* címen az Európa Könyvkiadó jelentetett meg tőle 1987-ben egy kötetnyi válogatást.

MANNERKORPI, Juha (1915–1980)

Költő, író és műfordító. Az Egyesült Államokban született, az apja pap volt. 1936-ban beiratkozott az egyetemre, ahol 1945-ben elnyerte a kandidátusi fokozatot. Foglalkozott fordítással, írt regényeket, novellákat, sőt drámák és hangjátékok is kikerültek a keze alól. 1980-ban halt meg.
Az egzisztencializmus nyomot hagyott munkásságán, ez különösen a *Lyhtypolku* (Fáklyás ösvény, 1946) és az *Ehtollinen lasikellossa* (Vacsora az üvegharangban, 1947) című két korai verseskötetében és prózai munkáiban nyilvánult meg. Költőként abban rejlik a jelentősége, hogy a régit és az újat egyesíteni tudta magában, tehát bár sarkiai és hellaakoskis stílusjegyekkel indult, de végül eljutott a modern líráig. A fordított verse ebből az utóbbi korszakából, a *Mielipiteet* (Vélemények, 1971) című kötetéből való.

MELLERI, Arto (1956)

Költő, drámaíró, Lappajärviben született 1956-ban. Színiakadémiát végzett, dolgozott is színházi dramaturgként. A *Parnasso* folyóirat 1977. évi 4. számában mutatkozott be mint költő. Innen kerültek ki a fordított versei is. 1978-ban megjelent első verseskötete *Meno-paluu* (Oda-vissza) címen. Még ugyanebben az évben bemutatták a *Pete Q* című, az új nemzedék életérzését demonstráló zenés darabot, amelynek egyik társszerzője volt. Más műveiben is nagy szerepet kap a populáris kultúra, különösen a slágerek világa. Helsinkiben él.

MERILUOTO, Aila Marjatta (1924)

A költőnő 1924-ben született Pieksämäkiben, ahol iskolaigazgató volt az apja. 1943-ban került a helsinki egyetemre, esztétikát, művészettörténetet és lélektani előadásokat hallgatott. Az ő nevéhez fűződik a háború utáni egyik legnagyobb verseskönyv-siker, ugyanis a *Lasimaalaus* (Üvegfestmény) című 1946-ban megjelent kötetét a kritika is, az olvasók is kedvezően fogadták. Különösen a *Lány a vízben* című balladaszerű életképe vált híressé. Így a bemutatkozó könyve megalapozta költői rangját és népszerűségét.

MIKKOLA, Marja-Leena (1939)

1939-ben született Salóban. Elsősorban prózaíró. Sikerrel kísérletezett a dokumentum-műfajjal (pl. riportot készített a textilmunkások hétköznapjairól *Nehéz gyapot* címen), de regényeket, novellákat is alkotott. A protest-song irányába tett költői kitérője után novellistaként és gyermekkönyvek írójaként folytatta pályáját. Az itt olvasható verse a *Lumijoutsen* (Hóhattyú, 1978) című kötetéből való.

NIEMINEN, Kai (1950)

Helsinkiben született 1950-ben. A japán lírát fordító és annak eredményeit felhasználó költők közé tartozik, illetve azok közé sorolható, akik a politikától a 70-es években egyre inkább a hétköznapok és a természet világa felé fordultak. A *Kiireettä* (Sürgős dolog, 1977) kötetéből való a lefordított verse. Antológiákban szívesen látott és olvasott költő.

NUMMI, Lassi (1928)

Költő, író, esszéista. Helsinkiben született 1928-ban. Papcsaládból származik. Húszévesen iratkozott be az egyetemre. Először képzőművészeti és zenei kritikákat írt, majd irodalomkritikusként dolgozott több folyóirat kulturális rovatában. Az *Uusi Suomi* (Új Finnország) napilapnak irodalmi főmunkatársa lett. Ugyanakkor aktív szerepet játszott az irodalmi közéletben is, hiszen 1969–1972 között a Finn Írószövetség, 1983-1988 között pedig a Finn Pen

Klub elnöke. Regénye, novelláskötete is jelent meg. Költőként 1949-ben mutatkozott be *Intohimo olemassaoloon* (Szenvedély a léthez) könyvével. Legkiforrottabb verseit az 1963-as *Kuusimittaa ja muita säkeitä* (Hatsoros és más strófák) című kötetében találjuk. Az itt olvasható szövegek a *Linna vedessä* (Vár a vízben, 1975) kötetéből valók. Az Európa Könyvkiadó 1989-ben *Lépj ki tükreidből* címen egy kötetnyi verset jelentetett meg tőle magyarul.

POLAMERI, Veikko (1946–1979)

1946-ban született Helsinkiben, ott is halt meg 1979-ben. Megjelent verseskötetei: *Veden ääni* (A víz hangja, 1968), *Kevään kuolleet lehdet* (Lehullott tavaszi levelek, 1970), *Nyt kun en kysy sinun mieltäsi maailma* (Most, amikor nem kérdezem a véleményedet, világ, 1971), *Vogelfrei* (1977). A japán líra fordítója volt, fel is használta annak eredményeit. Az egyik magyarra átültetett verse az első kötetében, a másik a *Parnasso* 1977. évi 5. számában látott napvilágot.

PÖLLÄ, Pekka (1940)

Újságíró, költő, prózaíró és fordító. A hajdani leningrádi terület Poritsa nevű falujában született 1940-ben. Inkeri származású. 1942-től Finnországban és Svédországban élt, de 1957-ben visszatelepült a Szovjetunióba. Dolgozott a petrozavodszki Finn Színházban díszlettervezőként, illetve a *Punalippu* szerkesztőségében. Verseskötetei: *Joukamoinen* (1981), *Kullervo, Sampsa Pellervoinen* (1984). *Matjaksen onni* (Mátyás boldogsága) címen megjelent tőle egy prózakötet is. A magyarra fordított versének eredetije a *Punalippu* 1976. évi 9. számában olvasható.

RUGOJEV, Jaakko (1918)

Költő, író és műfordító. 1918-ban született karjalai területen, az ún. Kalevala körzet Suojärvi nevű falujában. Petrozavodszkban végezte el a Tanítóképző Főiskolát, majd a *Punalippu* (Vörös Zászló) alkotói köréhez csatlakozott. Megjelent verseskötetei: *Sukupolven tie* (Nemzedéki út, 1948), *Vanheita* (Fordulók, 1962), *Viritän tulen* (Meggyújtom a lángot, 1968), *Omalla*

kynnöksellä (Hazai földön, 1972). Orosz költőket is szívesen fordított finnre. 1974-ben pedig olvasható volt a fent említett folyóiratban a *Ruokaranta* (Nádas part) című regénye.

SAARIKOSKI, Pentti Ilmari (1937–1983)

Költő, író és műfordító. 1937-ben született Impilahtiban, ahol hivatalvezető volt az apja. Az egyetemi tanulmányai után szerkesztette a *Kirjallisuuslehti* (Irodalmi Újság) és az *Aikalainen* (Kortárs) című lapokat. Írt kritikákat, esszéket, recenziókat is. És lefordította Ginsberget, Joyce Ulyssesét, Homéroszt, Máté evangéliumát, különösen sokat fordított klasszikus görög és latin szerzőktől. Saját versei alapján hasonlított az ún. beat-költőkre, de kommunista eszmeisége társainál egyértelműbb politikai állásfoglalásra késztette. Ő volt – többekkel együtt – a finn modernizmus egyik vezéralakja, mondhatni a finn irodalmi élet napi hírekben is szereplő enfant terrible-je. Prózájának fontos darabjai az *Aika Prahassa* (Prágai idő, 1967) és a *Kirje vaimolleni* (Levél feleségemhez, 1968). Önpusztító életet élt, lakott Svédországban is, de mindig finn költőnek vallotta magát. Sajátosan egyéni vonásai minden kötetében megmutatkoztak. Rendkívül termékeny volt, 1958-tól szinte minden évben adott ki könyvet. 1983-ban halt meg Joensuuban. Versei gyakran felbukkantak különböző magyar nyelvű antológiákban, sőt az Európa Könyvkiadónál önálló kötetben is megjelentek (Bomba a hűtőszekrényben, 1990).

SARKIA, Kaarlo (1902–1945)

1902 és 1945 között élt és alkotott. Nem volt termékeny lírikus, mindössze négy verseskönyve látott napvilágot: *Kahlittu* (Bilincsben, 1929), *Velka elämälle* (Adósság az életnek, 1931), *Unen kaivo* (Az álom kútja, 1936) és a *Kohtalon vaaka* (A sors mérlege, 1943). Fordítóként pedig közreműködött a francia líra finnországi népszerűsítésében. Baudelaire-verseket és Rimbaud Részeg hajóját ültette át anyanyelvére. Sokat utazott, amit a természetes tájékozódás igényén kívül súlyos tüdőbetegsége is indokolt. Az életnek hátat fordító elvágyódást szólaltatta meg verseiben, és meghonosította az emberi, költői érzékenység különleges finomságait. A finn lírában ő alkalmazta leghatásosabban a csengő rímelésű kötött formákat és esetenként a szokatlan zenei fogásokat. Ennek szép példája az *Elhagyottan* (Erottua) című költeménye,

amelyben azonban a dallamossághoz remek költői képeket is társít. De az is nyilvánvaló, hogy az ő útján továbbhaladni már nem lehetett, ezért a második világháború utáni új költőnemzedék eltávolodott a sarkiai dallamosságtól, és egyértelműen az ún. lírai modernizmus felé fordult.

SUMMANEN, Taisto (1931–1988)

Költő, műfordító, esszéista és kritikus. 1931-ben született Leningrádban. Anyja inkeri származású, apja finnországi finn volt. 1933-tól Karjalában élt, egyetemi tanulmányait Petrozavodszkban fejezte be 1954-ben. Több éven át a Karjalai Írószövetség tanácsadója és a *Punalippu* című finn irodalmi folyóirat szerkesztője. Lírai műveket fordított finnre, prózát oroszra. Közel 30 finn nyelvű verseskönyve, illetve orosz fordításkötete jelent meg. A karjalai finn költészet egyik legfontosabb, legismertebb képviselője lett. Származása ellenére inkeri témát ritkán érintett. 1988-ban halt meg.
Verseskönyvei: *Oraita* (Zöld vetések, 1956), *Lipunkantaja* (Zászlóvivő, 1963), *Kuljen* (Járok-kelek, 1965), *Tavallisia sanoja* (Közönséges szavak, 1968), *Ladulla* (Az úton, 1971), *Punainen silta* (Vörös híd, 1975), *Taruniemi* (Mesék félszigete, 1978). A magyarra átültetett versek részben az utóbbi kötetéből, részben pedig a *Punalippu* (Vörös Zászló) 1981. évfolyamának 8. számából valók.

SUOMINEN, Turkka

Az Otava által 2004-ben megjelentetett finn irodalmi lexikon nem közöl róla semmilyen adatot. A *Nuori runo* (Fiatal vers) című antológia adatbázisa úgy tudja, hogy Turku városában született és a *Hetken aika* (A pillanat ideje) című verseskötete 1969-ben jelent meg. A magyarra fordított szöveg eredetije a fent említett kiadványban található.

TAKALA, Reijo

Költő, az oroszországi Karjalában él és alkot. Az egykori *Punalippu* folyóirat szerzői gárdájához tartozott. A válogatásban szereplő versei is a fentebb említett petrozavodszki lap 1979. évi 11. számában jelentek meg.

TUPIN, Toivo (1953)

1953-as születésű költő, az oroszországi Karjalából származó inkeri költőnemzedék egyik képviselője. Versei többek között a petrozavodszki *Punalippu* folyóiratban is megjelentek. A magyarra fordított költeménye szintén itt látott napvilágot az 1987. évfolyam 8. számában. A költő a Helsinkiben működő Inkeri Központ vezetője.

TURTIAINEN, Arvo (1904–1980)

Költő, író, műfordító. 1904-ben született Helsinkiben. Egy szabómester gyermeke, ezért a család szűkös lehetősége miatt csak nehezen tanulhatott. Előbb fogtechnikus, majd különböző lapoknál újságíróként dolgozott. Az ún. *Kiila* (Ék-kör) nevű irodalmi csoportnak – Viljo Kajava mellett – az egyik vezető egyénisége volt. Mint elkötelezett költő képviselte a szegények ügyét.
1941-1944 között – háborúellenességért, „hazaárulásért" – börtönbe zárták. Erről az időszakról írta a nagy sikerű börtönnaplóját *Ihminen n:o 503/42* (Az 503/42. sorszámú ember, 1946) címen. Sok mindent fordított is, pl. a magyar költők közül Adyt, József Attilát tolmácsolta. Elsősorban W. Whitman volt rá nagy hatással, tőle tanulta az ún. szabadvers technikáját. Költészetének legmaradandóbb üzenete a kiszolgáltatott, az elnyomott ember védelme. Helsinkiben halt meg 1980. október 8-án.

WESTERBERG, Caj (1946)

Költő, műfordító, Porvooban született 1946. június 15-én. Annak a költőnemzedéknek a képviselője, amelyik arról beszél, amit félt. Számukra a mindenen eluralkodó technika korában világossá vált, hogy az élet minőségét nemcsak az anyagi javak határozzák meg, hanem a megőrzött természetközelség, a természet féltése is. Ezt fejezi ki költészete. Egyébként kétnyelvű lírikus, könyveiben esetenként egymás mellett olvashatók a finn és a svéd nyelvű szövegek.

TARTALOM

ELŐSZÓ 3

VERSEK

Aleksis Kivi
Szívem dala 5

Eino Leino
Lemminkäinen anyja 6
Sírvers 7

Aaro Hellaakoski
Sólyom 8
Az első csillag 8
A parton 9
Holdfény az erdőn 10
Egymás mellett 10
Az este 11
Indulásra várva 12

Kaarlo Sarkia
Elhagyottan 13
A távozó kedveshez 13
A szülői ház 14
Esti táj 16
Altatódal 17

Arvo Turtiainen
Amikor tízesztendős voltam 18
Amikor tizennégy voltam 18
Amikor negyvenéves lettem 19

Viljo Kajava
Citera 20
Ahmatova 20
Íme a finn part 21
Mikor nagyon kicsi voltam 21
Hämei képek 21
Esők 22

Elisabet Laurila
A táj 23
A parton 23
Te 23
Caritas 24
Az ősz 25
Csend 26
A legyőzött Isten 26
Néma csend 27

Juha Mannerkorpi
A te nyarad a tiéd, az én nyaram az enyém 28

Jaakko Rugojev
Hazai földön 29
Van-e annál elragadóbb? 30
Naiv és régimódi vagyok 31

Helvi Juvonen
Isten temploma 32
A mag 32
Állóvíz 32
Az Aranykabátos király 33
A rózsa 34
Kőtömb 34
A medve 35
Fénytelen nap 36
Augusztusi este 36
Az élet 37

Eeva-Liisa Manner
A vers 38
A hold játékai 38

Katri Korvela
Földanya 40
Így szólt hozzám 41
A vers hívása 41

Aila Meriluoto
Lány a vízben 42

Tuomas Anhava
Nocturne 43
Éj 43
Közérdekű tanítások 43
Versek 1961-ből 45

Lassi Nummi
Mindig újra meg kell kérdezni magunktól 48
Ki mondhatja magát szabadnak? 48

Taisto Summanen
Kőként 49
Míg gyorsan zúgnak el az évek 49
Csónakkikötőben 50

Paavo Haavikko
Vágtatok a feltérképezett földeken át 51
A hátaslovak előtt megnyíltak az erdők és mezők 51
Sicilia est insula. Ide látszik Afrika partja 52
Az erdő zöldellő üresség 52
Olyan házban nőttem fel 52
Itt a temetőkertben, ezen a szeles tájon 53
Ázott földre dőlt le 53
Ó, városok 53
Ha nincs más 54

Kegyetlen kék élű olló 54
Hallom, hogy esik 55
Versek a Boszporuszból 55

Armas Hiiri
Verstöredékek egy déli utazásról 57
Lepkék villannak 59
Valahol itt van 59
Sírfeliratok 60

Väinö Kirstinä
Felsír melletted 63
Ha szélországhoz, a tengerhez érkezel 63
Nézem a tájat 64
Úgy hajladozik itt a fiatal juharfa 64

Pentti Saarikoski
Előszó 65
Helsinkiben élek 66
Esténként 67
A kentaur 67
Nem hagynám, hogy véget érjen 67
A bolond férfi lovai 70
Este tisztábban látszik a füst 71
Fák hangján a fáknak 71
Templomból jönnek az emberek 72
Megittam az esti teámat 72

Marja-Leena Mikkola
Szülőföld 73

Kari Aronpuro
Nyolc mondat 74
Népbolondító demagóg 75
Vesper 75

Pekka Pöllä
Nyáréjszakák 76

Raimo Hartzell
Itt töltjük a telet 77
Dongóként zúg el 77

Pekka Kejonen
Profán sorozat 78

Veikko Polameri
Fiatal vagy 80
Boldogító szertartás 80

Caj Westerberg
Május van 81
Egy zsúfolt buszban 81

Jarkko Laine
Jesse James II. 82
A merénylő már harmadik napja figyeli 83
A turkui kereskedők utcájában 84
Szerelmes vers 1966 nyarán 85

Kai Nieminen
Fiatal vagyok és bohó 86

Arto Melleri
Nyáréji fények 87
Utazás közben 88

Toivo Tupin
Nocturne 89

Anja Isomaa
Víg madár a csók 90

Ahvo Lies
Milyen lenne? 91
Megíratlan költemény 91

Reijo Takala
Sirály 92
A kitagadott hó 93

Turkka Suominen
Vajon te mit tettél? 94

ADATTÁR (Életrajzok, miniportrék) 95